

— 2019 —

Kulturminner og kulturmiljøer i Vikna

| KOMMUNEDPLAN | VEDTATT I VIKNA KOMMUNESTYRE 18.12.2019 |

Del 1. Kulturminner og kulturminnevern

1.1. Om bestillingen av planen og planprosessen	6
1.2. Hva er kulturminne?	7
1.3. Hvorfor vern av kulturminner?	8
1.4. Kulturminnevern – roller og ansvarsfordeling	10
1.5. Avgrensning av planen	11
1.6. Definisjoner og begreper	12
1.7. Internasjonale, nasjonale, regionale og lokale mål og føringer	14
1.8. Utfordringer og satsningsområder for kulturminnevernet i Vikna	16
1.9. Virkemidler og ansvar	18
1.10. Prioritering og verdisetting av kulturminner	20
1.11. Råd, inspirasjon og veiledning	21
1.12. Retningslinjer for saksbehandling	22
1.13. Bestemmelser for bygg i SEFRAK, verneklasse A, og bygg som søkes regulert til bevaring i verneklasse B	23
1.14. Saksbehandling for andre bygg i SEFRAK, verneklasse B	23

Del 2. Kulturminner og kulturmiljøer i Vikna

2.1. Kyst og fiskerihistorie	26
2.2. Handel og handelsteder	40
2.3. Fyr	43
2.4. Kulturlandskap og landbruk	44
2.5. Møller	53
2.6. Kirker og kirkesteder i Vikna	54
2.7. Skole-ungdoms- og bedehus	57
2.8. Krigsminner i Vikna	58
2.8.1 Beskrivelser av fortene	60
2.9. Førreformatoriske kulturminner	62
2.10. Samferdsel og kommunikasjon	64
2.11. Samiske kulturminner	66
2.12. Rørvik sentrum og sentrumsutvikling	67

Del 3. Handlingsplan 2019 – 2023

82

FASADE OST

FASADE NORD

Del 1
Kulturminner
og kulturminnevern

1.1

Om bestillingen av planen og planprosessen

Vikna kommune har til nå ikke hatt egen kulturminneplan/kommunedelplan for kulturminner. Planprosessen har derfor vært et nybrottsarbeid der deler av administrasjonen, hovedutvalg for næring, kultur og miljø, og ressurspersoner fra museer, fylket og lokalt foreningsliv har bidratt.

MANDAT FOR PLANARBEIDET

Kulturminneplanen inngår i kommunens planstrategi og vil være en viktig premissleverandør for arbeidet med kommuneplan og andre planverk. Prosessen med utarbeidelse av plan for kulturminner ble startet i januar 2016, og planprogram ble vedtatt 16. februar 2017. Med vedtaket fulgte også vedtak om kultuminneplanen som en kommunedelplan.

ORGANISERING

Prosjektleder for planarbeidet har vært rådgiver for bygningsvern. Hovedutvalg for næring, kultur, og miljø (HNKM) har fungert som styringsgruppe, og har vært orientert om fremdrift og status. En prosjektgruppe og en referansegruppe har vært involvert i arbeidet. Prosjektgruppa er sammensatt av rådgiver bygningsvern (prosjektleder), assisterende rådmann, jordbrukssjef og rådgiver/planlegger. Referansegruppen er sammensatt av representantene i prosjektgruppa samt representanter fra Kystmuseet Norge, Vikna historielag og Ytre Namdal krigshistoriske.

INFORMASJON OG MEDVIRKNING

Vedtatt planprogram ble lagt ut til høring januar 2017. Høringsutkastet til planprogrammet ble samtidig annonsert i lokalpressen og lagt ut på kommunens hjemmeside. Historielaget og Kystmuseet Norge ble tidlig koblet på som naturlige samarbeidspartnere. Den 25. og 26. september 2017 ble det holdt åpne møter på Austafjord og Rørvik, der en orienterte om arbeidet med kulturminneplanen.

Mandatet for utarbeiding av en kulturminneplan er å:

1

Gi bedre oversikt over kulturminner og kulturmiljø i kommunen.

2

Prioritere særlig viktige kulturminner og kulturmiljø som må sikres og forvaltes.

3

Plan for hvordan hensynet til kulturminnene skal integreres i øvrig kommunal planlegging og virksomhet.

4

Utarbeide en handlingsplan for det videre kulturminnearbeidet.

1.2

Hva er et kulturminne?

Kulturminneloven sier at kulturminner er alle spor etter mennesker før oss. Det betyr at mye av våre omgivelser er kulturminner!

Kulturminneloven sier videre at vi skal ta vare på de verdifulle kulturminnene. Spørsmålet blir da hvilke kulturminner er verdifulle, verdifulle for hvem, og hvem skal avgjøre hva som er verdifullt?

Det er gjort noen avgrensinger av dette i loven. Der ser vi hvilke kulturminner som er *automatisk freda*. Disse er freda fordi de er av høy alder. I tillegg er de sjeldne fordi de fleste spor etter mennesker så langt tilbake i tid er forsvunnet. De eldste kulturminnene er viktige å ta vare på fordi de bærer med seg kunnskap om fortida vår, fra ei tid der det fantes få skriftlige kilder. Automatisk freda kulturminner er:

Kulturminner eldre enn 1537.

Samiske kulturminner fra 1917 eller eldre.

Stående byggverk fra før 1650.

Løse kulturminner, eller gjenstandsfunn, fra før 1537 er statens eiendom, dersom det ikke er åpenbart at de har en annen eier. Dette gjelder også mynter fra før 1650, samiske gjenstander fra 1917 eller eldre, og båter og skipslast eldre enn 100 år. Dersom man finner slike skal man ta kontakt med fylkeskommunen som tar imot og leverer de videre til landsdelsmuseet. For Trøndelag er det Vitenskapsmuseet i Trondheim som tar imot og oppbevarer slike gjenstander.

Kulturminner som er yngre enn 1537, eller yngre enn 1917 for samiske kulturminner, kalles gjerne *nyere tids kulturminner*. Slike kulturminner kan fredes gjennom et vedtak gjort av Riksantikvaren. For kulturmiljø gjøres vedtaket av Kongen i statsråd. De fleste freda kulturminner fra nyere tid er bygninger, men også andre typer kulturminner slik som tekniske kulturminner, veier og bruer, hager, grøntanlegg og fartøy er fredet.

Kulturminner og kulturmiljøer kan sikres enten ved fredning eller vern. Mens fredning etter kulturminneloven brukes for å sikre kulturminner eller kulturmiljø som er av nasjonal verdi, brukes plan- og bygningsloven for å sikre kulturminner, kulturmiljø og landskap som er av regional og lokal interesse. Gjennom et vern/fredning vedtas det regler for hvordan kulturminnet skal ivaretas.

KULTURMINNELOVEN

§ 2 Kulturminner og kulturmiljøer – definisjoner.

Med kulturminner menes alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Med kulturmiljøer menes områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.

Reglene om kulturminner og kulturmiljøer gjelder så langt de passer også for botaniske, zoologiske eller geologiske forekomster som det knytter seg kulturhistoriske verdier til.

Etter denne lov er det kulturhistorisk eller arkitektonisk verdifulle kulturminner og kulturmiljøer som kan vernes. Ved vurdering av verneverdier kan det i tillegg legges vekt på viktige naturverdier knyttet til kulturminnene.

1.3

Hvorfor vern av kulturminner?

Kulturminner er med å knytte oss til stedet vi bor på og styrke både stolthet og tilhørighet. Samtidig kan vi lære om fortidens generasjoner og hvordan de levde gjennom kulturminnene. Kulturminner knytter sammen vår samtid med fortiden og viser oss hvordan det samfunnet vi lever i i dag har vokst frem. Kulturminnene representerer en unik verdi, materielle kulturminner er uerstattelige og kan kopieres, men ikke erstattes om de blir borte. Vi bør ha en bevissthet om hva vi ønsker å ta vare på for fremtiden slik at verdifulle kulturminner ikke forsvinner.

Verdien av kulturarv

En undersøkelse publisert 19.12.2017 av Riksantikvaren, dokumenteres det at kulturhistoriske miljøer skaper omsetning og arbeidsplasser, og gir økte verdier for de som bor i og ved dem. Undersøkelsen "Verdien av kulturarv" er gjennomført av Menon Economics på oppdrag fra Riksantikvaren. Her har man undersøkt betalingsviljen for å bo i en verneverdig bolig i eller ved et kulturmiljø, og nettoinntekter lokalt fra turisme relatert til kulturhistoriske miljøer. Rapporten til Menon Economics tar for seg fire caser: Oslo, Gamlebyen i Fredrikstad, Røros og Henningsvær.

ØKT BOLIGVERDI

Tallene viser at det er om lag 2,4 prosent høyere betalingsvillighet for verneverdige boliger enn for tilsvarende boliger som ikke er verneverdige i Oslo. I hovedstaden vil man også betale mer for å bo i et område med høy tetthet av kulturminner. Bor man i et slikt område, øker boligens verdi med mellom 4 og 5 prosent.

I Fredrikstad er det høy betalingsvillighet for å bo i et kulturmiljø eller i nærheten av et kulturmiljø. Mange ønsker å bo i nærheten av Gamlebyen i Fredrikstad. Ifølge undersøkelsen øker dette verdien av disse boligene med mellom 14 og 18 prosent, sammenlignet med boliger andre steder i Fredrikstad.

REISELIV OG OPPLEVELSER

Turisme til kulturminner gir også positive verdiskapings- og næringseffekter. Basert på besøksstatistikk, regnskapsinformasjon, forbruksinformasjon og reisemotivasjon viser rapporten at kulturmiljøturistenes forbruk står for omtrent 40 prosent av verdiskapingen i reiselivet på Røros, og rundt 4 prosent av verdiskapingen fra hele næringslivet i kommunen.

I Henningsvær, Norges best bevarte fiskevær, er store deler av næringslivet tett integrert med reiselivet. Her viser rapporten at kulturmiljøturistene står for nesten halvparten av verdiskapingen i reiselivsnæringen. Reiselivsnæringen er den største næringen på tettstedet. Kulturmiljøturistene bidrar med rundt 15 prosent av total verdiskaping i regnskapspliktige foretak i Henningsvær. Dette utgjør også rundt 20 prosent av stedets sysselsetting.

RØRVIK – TRØNDELAGS NATURLIGE KYST- OG KULTURSENTER

I Nærings- og utviklingsstrategi 2017–21 vedtatt 28.09.17 i kommunestyret står det under satsingsområde 5: Kultur og næringsliv:

Kombinasjonen kultur og næring har et uforløst verdiskapingspotensial. Kulturbaserte næringer er ofte forankret lokalt, og spiller ei viktig rolle for å utvikle attraktive bosteder for innbyggerne og lokaliseringssteder for virksomheter. I Vikna er Museet Midt IKS med Norveg, senter og fyrårn for kystkultur, et viktig nav for å få til en bærekraftig verdiskaping med utgangspunkt i lokal natur, kultur og historie. Det er listet opp en del tiltak i strategien som må sees opp i mot funnene Riksantikvaren har avdekket i sin rapport.

I Reiselivsstrategi for YN, som ble tatt til orientering av kommunestyret 11.04.2014, står det at Ytre Namdal skal utvikle, markedsføre og selge helhetlige, bærekraftige og unike opplevelser tuftet på identitet og historie, basert på "Historiske Trøndelag" og "Fiske, friluftsliv og fellesskap". Det framgår også tydelig av denne strategien at det er kultur- og naturmiljøet og opplevelser knyttet til disse miljøene vi skal selge inn.

1.4

Kulturminnevern – roller og ansvarsfordeling

Det er mange aktører innenfor kulturminnevernet i Norge. Kulturminner regnes som miljøverdier og ansvaret for disse ligger til alle ledd i forvaltningen, og på samfunnet og borgerne for øvrig.

For enkelhets skyld kan vi si at de viktigste aktørene i kulturminnevernet er Riksantikvaren, fylkeskommunene og Sametinget, kommunene, frivillige organisasjoner og eiere av kulturminner.

Oppgaver og ansvar er fordelt mellom disse aktørene. Riksantikvaren har et overordnet ansvar for kulturminner med nasjonale verdier. Fylkeskommunen og Sametinget er på regionalt forvaltningsnivå, mens kommunen har ansvar for forvaltningen av kulturminner med lokale verdier.

KOMMUNENE

Kommunene har en nøkkelrolle når det gjelder å ta vare på kulturminner i egen kommune. Kommunen er plan- og byggesaksmyndighet og kan sikre kulturminner og kulturmiljøer ved hjelp av plan- og bygningsloven.

Kommunene har et ansvar for at det blir tatt hensyn til kulturminner og kulturmiljøer ved utarbeidelse av arealplaner og ved behandling av enkeltsaker. Dette gjelder kulturminner og kulturmiljøer av både nasjonal, regional og lokal verdi.

Kommunene forvalter den statlige tilskuddsordningen for spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL-tilskudd) som kan gis til bevaring av bygninger og skjøtsel av kulturlandskap.

FYLKESKOMMUNEN

Fylkeskommunen har et overordna ansvar for kulturminnevern i fylket. Kulturminneforvaltningen i fylkeskommunen skal sørge for at det tas hensyn til kulturminner og kulturmiljøer i planleggingen, også på kommunalt nivå.

Som regional kulturminnemyndighet har fylkeskommunen et delegert ansvar for de automatisk freda kulturminnene.

Fylkeskommunen forbereder fredningssaker etter kulturminneloven, men det er Riksantikvaren som vedtar fredningene. Fylkeskommunen kan imidlertid vedta midlertidig fredning.

Fylkeskommunen har ansvar for bygninger og kulturmiljø som er fredet. Her samarbeider fylkeskommunen tett med eierne og gir tilskudd og faglig veiledning i arbeidet med å vedlikeholde og istandsette bygningene.

Fylkeskommunen har rådgivnings- og veiledningsansvar overfor kommunene, i tillegg til grunneiere, tiltakshavere og andre som har ansvar for kulturminner. De har også rett til å fremme innsigelser i plansaker når regionale eller nasjonale kulturminneverdier er truet.

RIKSANTIKVAREN

Som direktorat under Klima- og miljødepartementet har Riksantikvaren ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført. Det innebærer blant annet et overordnet faglig ansvar overfor kommunene, fylkeskommunene, Sametinget, og forvaltningsmuseene på kulturminnefeltet.

Riksantikvaren kan frede bygninger og områder. Riksantikvaren er også dispensasjonsmyndighet for automatisk freda kulturminner.

SAMETINGET

Sametinget har et overordna ansvar for samiske kulturminner. Sametingets kulturminneforvaltning skal sørge for at det tas hensyn til kulturminner og kulturmiljøer i planleggingen, også på kommunalt nivå. Sametinget har rett til å fremme innsigelser i plansaker når regionale eller nasjonale kulturminneverdier er truet.

Sametinget har ansvar for automatisk freda samiske kulturminner, altså kulturminner fra 1917 eller eldre. Sametinget jobber tett med eierne og gir tilskudd og faglig veiledning i arbeidet med å vedlikeholde og istandsette disse bygningene. Sametinget er nå i ferd med å gjennomføre en omfattende registrering av samiske bygninger eldre enn 1925. Spørsmålet om å innføre en fast grense for automatisk freda samiske kulturminner er under behandling.

Sametinget har rådgivnings- og veiledningsansvar overfor kommunene, i tillegg til grunneiere, tiltakshavere og andre som har ansvar for kulturminner.

ANDRE AKTØRER

Det offentlige skaper et rammeverk for kulturminnevernet. Selve det *praktiske* kulturminnevernet – restaurering, skjøtsel og vedlikehold – utøves for det meste av private eiere, brukere, håndverkere og frivillige lag og organisasjoner.

Eierne av kulturminnene framheves ofte som de viktigste kulturminnevernene. De driver skjøtsel og vedlikehold og sørger for at kulturminnene og kunnskapen om dem bevares og føres videre. Uten all den innsatsen som legges ned av private eiere i vedlikehold og istandsetting hvert eneste år, er lovverk og gode intensjoner fra det offentlige side lite verdt.

Gode håndverkere er en forutsetning for god bevaring av nyere tids kulturminner. Stadig flere håndverkere utdanner seg nå innenfor bygningsvern. Fagskolen innlandet tilbyr fagutdanning innen bygningsvern

og NTNU tilbyr bachelorutdanning i teknisk bygningsvern og restaurering.

Nordmøre museum ved Husasnotra, Rørosmuseet, Senter for bygdekultur på Dovre tilbyr opplæring innen byggeskikk og bygningshåndverk.

Kulturvernorganisasjoner som Fortidsminneforeningen, Norges husflidslag, foreningen Kysten og de ulike historielagene gjør store og viktige oppgaver for å ta vare på kulturminner gjennom prosjekter, bokutgivelser, formidlingstiltak, kursing og ivaretagelse av tradisjonskunnskap på ulike vis.

De frivillige foreningene arbeider for det meste uavhengig av det offentlige kulturminnevernet, men målene er langt på vei de samme, og virksomhetene utfyller og støtter opp om hverandre.

1.5

Avgrensning av planen

Kulturminner kan være alle typer spor etter menneskelig virke, og har ikke noe krav til alder i utgangspunktet. Det vil derfor være nødvendig å tenke gjennom hvilke typer kulturminner som skal ha hovedfokus i planen, og hvilke typer som eventuelt faller utenfor planen. Hovedfokus her blir på bygninger, krigsminner og objekter som handler om kommunikasjon, det vil si bruer, ferdselsveier og lignende. Planen omhandler faste kulturminner. Gjenstander blir ikke tatt med. Vi vektlegger helhet og miljøer mer enn enkeltobjekter. I noen sammenhenger vil faste kulturminner bli illustrert med historier og muntlig tradisjon.

1.6

Definisjoner og begreper

Automatisk fredet kulturminne

Alle faste kulturminner fra før 1537 (reformasjonen i Danmark-Norge), samt alle stående bygg og anlegg erklært eldre enn 1650, er fredet direkte etter kulturminneloven.

Samiske kulturminner som er fra 1917 eller eldre er også automatisk fredet etter kulturminneloven.

Automatisk fredete kulturminner – bygninger, boplasser, veifar, bautasteder, gravhauger, m.m. – har etter loven en sikringssone på 5 meter rundt det fredete objektet, dersom ikke annen sikringssone er vedtatt.

Fredet kulturminne

Kulturminner og kulturmiljøer som er fredet, eller som er foreslått fredet, har høy nasjonal verneverdi. Nyere tids kulturminner kan sikres med *vedtaksfredning* etter kulturminneloven. Fredningsvedtaket fastsetter hva som er tillatt/ikke tillatt å gjøre med kulturminnet, og hva man eventuelt kan få dispensasjon for å gjøre.

Fredet kulturmiljø

Forskriftfredning etter Kulturminneloven §20. Fredningen gjelder spesielle områder for å bevare områdets kulturhistoriske verdi. Fredningen ligger et nivå over vanlig vedtaksfredning og representerer det strengeste vernet i kulturminneloven. Fiskeværet Sør-Gjæslingan med bebyggelse og kulturlandskap er et av ti fredete kulturmiljøer i Norge.

Henssynsone for bygg, kulturminner med mer som skal bevares (erstatte spesialområde bevaring i gammel plan- og bygningslov fra 1985)

Kulturminner, anlegg og kulturmiljøer som er sikret eller skal sikres vern ved regulering etter plan- og bygningsloven (§11-8 bokstav c og §12-6). Kommunen har myndighet til å vedta denne type regulering.

Kulturlandskap

Landskap påvirket av menneskers virke gjennom landbruk, bebyggelse og tekniske anlegg.

Vern

Vern skjer ved å ta i bruk bestemmelser om hesynsone og eventuelt andre bestemmelser i plan- og bygningsloven. Kommunen gjør vedtak om vern etter denne loven.

Museumsvern/musealt vern

Kulturminner som museene eier eller har vedlikeholdsansvar for. Disse er som regel ikke fredet etter kulturminneloven.

Verneverdige kulturminner

De fleste verneverdige kulturminner har ikke formelt vern, men tas vare på fordi de defineres som verdifulle ut fra historiske hensyn. Betegnelsene verneverdig og bevaringsverdig betyr det samme og brukes om hverandre. Verneverdige bygninger og andre kulturminner kan få et formelt vern. Det gjøres ved regulering til vern etter plan- og bygningsloven. Da er det verneverdige kulturminnet blitt et verna kulturminne. De aller fleste verneverdige bygninger har imidlertid ikke noe formelt vern.

SEFRAK

(sekretariatet for registrering av faste kulturminner)

Et landsdekkende register over eldre bygg og andre kulturminner fra perioden 1537 til 1900. Registreringen ble gjort fra 1970-tallet til 1990-tallet. Som en del av arbeidet med kulturminneplanen har Vikna kommune gått gjennom alle registrerte bygg, og satt de i 3 ulike verneklasser.

Verneklasse A: Verneverdige kulturminner som er aktuelle for sikring ved formelt vern gjennom fredning etter kulturminneloven, eller regulering til hensynssone etter plan- og bygningsloven (pbl). Svært høy alder kombinert med stor grad av autenticitet vil ofte alene kunne gi grunnlag for plassering i verneklasse A.

Verneklasse B: Kulturminner som kan være aktuelle for regulering til hensynssone etter pbl.

Verneklasse C: Bygningene sidestilles med andre bygninger, og er underlagt plan- og bygningslovens generelle bestemmelser. Verneverdien kan være stor hvis det står i en sammenheng og i et miljø.

Status som A- eller B-objekt i SEFRAK-registeret betyr ikke at en bygning er fredet eller vernet. Den er kun definert som frednings- eller verneverdig. Dermed er det opp til hver enkelt eier og kommune hvordan bygningene forvaltes. Kommunen kan foreslå fredning, eller regulere til vern etter pbl.

1.7

Internasjonale, nasjonale, regionale og lokale mål og føringer

FNs bærekraftsmål (2018)

FN har vedtatt 17 bærekraftsmål for perioden fram mot 2030. Målene gjelder for alle land og er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

Konvensjoner

Gjennom ratifisering av internasjonale konvensjoner forplikter Norge seg til å forvalte og sikre vår fysiske kulturarv og kulturlandskap på en forsvarlig måte. Eksempler på dette er Den europeiske landskapskonvensjonen (2000), Faro-konvensjonen om kulturminnes rolle i samfunnet (2005), UNESCO-konvensjonen om vern av verdens natur- og kulturarv (1972), og Valetta-konvensjonen om vern av den arkeologiske kulturarven (1992).

Les mer her:

<https://www.riksantikvaren.no/Ansvarsomraader/Internasjonalt-samarbeid/Konvensjoner>

Nasjonale mål for kulturminnepolitikken

Stortinget har fastsatt 23 nasjonale miljømål. Fire av dem gjelder kulturminner og kulturmiljø:

- Tapet av verneverdige kulturminner skal minimeres.
- Et prioritert utvalg av automatisk fredede kulturminner og andre kulturminner skal ha ordinært vedlikeholdsnivå innen 2020.
- Et representativt utvalg kulturminner og kulturmiljø skal være vedtaksfredet innen 2020.
- Fredede bygninger, anlegg og fartøy skal ha et ordinært vedlikeholdsnivå innen 2020.

Nasjonalt har vi også en målsetting som sier:

"Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på som bruksressurser og grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping"

(Stortingsmelding nr. 35 (2012-2013) Fremtid med fotfeste).

Før sammenslåingen hadde Nord-Trøndelag fylkeskommune "Handlingsprogram for kulturminnepolitikk" som styrende dokument for den regionale kulturminneforvaltningen. I Sør-Trøndelag ble det i 2013 vedtatt en regional plan for kulturminner.

Det jobbes nå med en ny sammenfattende plan for kulturminner i Trøndelag.

I Nord-Trøndelag fylkeskommunes "Handlingsprogram for kulturminnepolitikk" var det satt opp følgende hovedmål:

"Å velge ut, ta vare på og trekke kunnskap og opplevelse ut av et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer i fylket. Kulturminnene skal gjennom samarbeid mellom eierne, offentlig forvaltning, organisasjoner og andre sikres ei framtid, både for oss og for kommende slekter. I utvelgelsen av varig vernede kulturminner skal det legges vekt på regionens historiske, sosiale, kulturelle og geografiske mangfold i tidsperspektiv"

MÅL FOR KOMMUNEDELPLAN FOR KULTURMINNER I VIKNA KOMMUNE

Hovedmålet med planen er å styrke kulturminnevernet i Vikna kommune og synliggjøre kommunens kulturminner. Formålet er også å bidra til større forutsigbarhet i saker der kulturminner og kulturmiljøer blir berørt. Planen skal være et bidrag til et godt samarbeid mellom kommunen, private tiltakshavere, organisasjoner og andre offentlige etater.

Med en kulturminneplan ønsker

Vikna kommune å:

- ♦ Skape økt bevissthet om kulturminnene i kommunen.
- ♦ Øke kompetansen innenfor kulturminnevernet.
- ♦ Sikre eksisterende kulturminner.
- ♦ Gjøre prioriteringer på hva som skal tas vare på, hvorfor og hvordan.
- ♦ Utarbeide et kart som påviser de forskjellige kulturminnene i kommunen.
- ♦ Skape et verktøy for saksbehandlere i kommunen.
- ♦ Lage saksbehandlingsrutiner i saker som berører kulturminnene.
- ♦ Gjøre aktive valg som kan komme framtidige generasjoner til gode.
- ♦ Bidra til å skape økonomiske forutsetninger for å drive et aktivt kulturminnevernarbeid.
- ♦ Være en aktør og støttespiller for grunneiere og næringsliv som ønsker å utnytte areal, kulturminner og miljø.
- ♦ Bidra til kulturarvbasert næringsutvikling.

1.8

Utfordringer og satsningsområder for kulturminnevernet i Vikna

RØRVIK SENTRUM:

Det mangler en helhetlig tenking rundt kulturminner og estetikk i sentrum, gjelder også i forhold til nybygg. Det bør arbeides med å få på plass en sentrumsplan der dette bør være et sentralt tema.

KRIGSMINNER:

I 2020 er det 80 år siden den andre verdenskrigen startet i Norge og 75 år siden landet igjen ble fritt. Sentrale myndigheter har oppfordret landets kommuner å registrere og formidle kulturminner fra andre verdenskrig. Det er viktig å ta vare på i alle fall deler av det som fortsatt finnes av anlegg og bygninger og sporene etter krigshandlinger. En utfordring er at mange av de fysiske sporene etter krigen nå er i ferd med å forsvinne.

Kommunens registreringer av disse kulturminnene, sikrer at den materielle historien blir dokumentert, og at fortellingene fra krigen kan knyttes til de konkrete kulturminnene. Arbeidet med krigens kulturminner kan påvirke vår identitet, både lokalt og nasjonalt. Manglende bevilgninger over offentlig budsjetter er utfordrende når det gjelder ivaretagelse av denne typen kulturminner.

FISKEVÆR:

Begrepet fiskevær har tradisjonelt blitt brukt som en betegnelse på et sted der fiskerne kunne være, bo og arbeide i fiskesesongen langs kysten. Her leverte et stort antall fiskere fangsten, reparerte redskap, spiste, hvilte og hadde et faglig og sosialt fellesskap i hele sesongen.

De fleste vær har etterhvert mistet sin opprinnelige funksjon. Dette gjelder også for Sør-Gjæslingan og Nordøyan. Offentlig vern og innsats fra private og offentlige instanser bidrar til at bygningsmiljøet ivaretas. Utfordringen ligger i at disse fiskeværene må få etablert alternativ næring, slik som turisme. Dette igjen stiller krav til annen infrastruktur, skjøtsel og forvaltning enn det som var det opprinnelige behovet.

1.9

Virkemidler og ansvar

Hvordan kan vi bevare og verne kulturminner?
Hvilke virkemidler har vi?

Vi har ulike kategorier av virkemidler som kan brukes i forvaltningen av kulturminner:

1. Lovverk

2. Stortingsmeldinger og planer

3. Økonomiske støtteordninger

1. LOVVERK

Kulturminneloven og plan- og bygningsloven

er i hovedsak de to lovene som er aktuelle i forhold til forvaltning av kulturminner. Riksantikvaren forvalter kulturminneloven på nasjonalt nivå, mens fylkeskommuner, Sameting, arkeologiske landsdelsmuseer og sjøfartsmuseer forvalter loven på regionalt nivå. Alle kulturminner eldre enn 1537, og alle stående byggverk fra før 1650 er automatisk fredet gjennom kulturminneloven. Loven åpner også for at nyere tids kulturminner kan fredes gjennom enkeltvedtak. For kommunens del er plan- og bygningsloven det viktigste virkemiddelet i vern og forvaltning av kulturminner. Tidligere kunne pbl. brukes som grunnlag for å regulere kulturminner og kulturmiljøer til "spesialområde bevaring", jf. reguleringsplan for Rørvik sentrum. I plan- og bygningsloven av 2008 er formålet "spesialområde bevaring" erstattet med "hensynssone" med formål bevaring

av kulturmiljø (PBL §11-8, c og d). Aktuelle virkemidler er da å etablere hensynssone i reguleringsplan, eller båndlegge områder for vurdering og utarbeiding av reguleringsplan der hensynssone inngår. Disse virkemidlene er i tråd med dagens vektlegging av helhet og kulturmiljøer mer enn enkeltobjekter innen kulturminnevernet. Kommunen kan også gi pålegg om utbedring av eksisterende bygninger av hensyn til bevaringsverdi, hvis det vil gi en vesentlig forbedring av byggverkets funksjon.

2. STORTINGSMELDINGER OG PLANER:

Meldinger og planer skal sikre langsiktighet og helhetlig tenkning på alle nivå innen kulturminneforvaltningen. Gjeldende statlige føringer er beskrevet i Stortingsmelding nr. 16 "Leve med kulturminner", Stortingsmelding nr. 26 "Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand", og Stortingsmelding nr. 35 "Fremtid med fotfeste" (2012-2013).

Som nevnt tidligere ble det i Nord-Trøndelag fylkeskommune i 2009 vedtatt et handlingsprogram for kulturminnepolitikk, og i Sør-Trøndelag ble det i 2013 vedtatt en regional plan for kulturminner. I sammenligningsprosessen ble det laget et nytt handlingsprogram ut fra disse som omfatter hele trøndelagsregionen. Trøndelag fylkeskommune vil etter hvert utarbeide en ny regional plan for kulturminner.

De fleste kulturminner har ingen form for beskyttelse eller vern etter lovverket. Det er da viktig at kommunene tar et hovedansvar for å sikre verdifulle kulturminner. Kulturminneplaner vil være et viktig verktøy i en helhetlig og langsiktig forvaltning av kulturminner i den

enkelte kommune. En oversikt over hva som finnes av kulturminner i kommunen vil i seg selv være positivt og øke bevisstheten rundt hva kulturminner er og kan være. Kulturminneplaner vil også være et viktig hjelpemiddel i byggesaksbehandling og annet plan- og utviklingsarbeid i kommunen. For å få en plan til å fungere må den imidlertid være forankret i administrasjon og blant politikere, og tiltak må følges opp i praksis og prioriteres i budsjettssammenheng.

3. ØKONOMISKE STØTTEORDNINGER:

Den viktigste aktøren innen kulturminnevernet er som tidligere nevnt eieren. Fredning eller vern gir kun begrenset beskyttelse, det aller viktigste er at eier ønsker å ta vare på kulturminnet. Å bevare et kulturminne krever gjerne både kunnskap og økonomiske ressurser. Dermed bør det tilrettelegges for at eiere kan få råd og veiledning, og kunne søke økonomiske midler til bevaring. Det finnes ulike statlige/fylkeskommunale tilskuddsordninger som eiere kan søke på. De vanligste ordningene er:

SMIL (TILSKUDD TIL SPESEIELLE MILJØTILTAK I JORDBRUKET).

Kommunen kan via SMIL-ordningen gi tilskudd til å bidra til istandsetting og vedlikehold av freda og verneverdige bygninger i landbruket som kan nyttes på en hensiktsmessig måte i landbruksdrifta eller annen næring på landbrukseiendommen. Utvalgte kulturminner fra nyere tid knytta til kystbondens kulturhistorie (eks. torvskjå, høyløe, sommerfjøs m.m.) kan også inngå i tiltaket. Det kan gis et tilskudd på inntil 35 prosent oppad til maks kr. 200.000,-.

For mer informasjon ta kontakt med jordbrukssjef i kommunen eller se på de kommunale retningslinjer for prioritering av søknader innenfor spesielle miljøtiltak i jordbruket vedtatt av Vikna kommune.

NORSK KULTURMINNEFOND

Tilskudd fordeles av fondet selv. Lokalt har prosjektet restaurering av trallebanen i Jøssingfjord fått tilskudd fra fondet. Både private eiere og frivillige organisasjoner kan søke, og midler kan brukes til tiltak innenfor hele kulturminnefeltet. For mer informasjon se:

www.kulturminnefondet.no

STIFTELSEN UNI

Stiftelsen støtter tiltak innen skadevern og miljøvern. I forbindelse med kulturminnevern kan tiltak som går på brannsikring være aktuelle. Sogndalstrand har fått midler til brannsikring. Løpende søknadsbehandling.

www.stiftelsen-uni.no

NORSK KULTURARV

Stiftelsen Norsk Kulturarv disponerer midler til forfallstruede bygninger gjennom aksjonen "Ta et tak". Mer informasjon finnes på Norsk Kulturarvs nettside.

www.kulturarv.no

RIKSANTIKVAREN/FYLKESKOMMUNEN

Trøndelag fylkeskommune forvalter støtteordning for bygninger, kulturmiljø og fartøy som er fredet gjennom Kulturminneloven på vegne av Riksantikvaren.

1.10

Prioritering og verdisetting av kulturminner

Kulturminner som inngår i planen deles inn etter verneverdi i verneklasse A eller B. I planen har vi startet arbeidet med å kategorisere/verdsette objekter og plassere dem i verneklasser, men dette arbeidet er i startfasen og må fortsette ved revidering av kommunedelplan for kulturminner. Kulturmiljøer som har status spesialområde bevaring eller hensynssone, eller der hensynssone anbefales, har samme status som enkeltobjekt i verneklasse A. Som del av kulturmiljøet kan det inngå objekter både i verneklasse A og B.

Verneklasse A og B samsvarer i stor grad med verneklasser etter SEFRAK. Men ettersom nye kulturminner kommer til som er bygd etter 1900, vil også disse bli plassert inn i verneklasser etter en evaluering og verdisetting av objektene. Vi har nå en kategorisering av alle bygninger i SEFRAK-registeret etter verneverdi, der A står for høy verneverdi, B middels og C liten. A-objektene og enkelte av B-objektene vil være en sentral del av planen. De øvrige B-objektene vil ligge ved som tillegg. Det bør nevnes at SEFRAK-registeret ble etablert i en tid da helhet og bygningsmiljøer ble tatt lite hensyn til. Dermed vil planen ha fokus på miljøer og

større områder som ikke nødvendigvis er registrert i SEFRAK. Registrering vil derfor være et sentralt tiltak i handlingsplanen for de neste 4 år. A-objekter og de viktigste B-objektene fra registeret kommer inn i flere av kapitlene som følger, og vil bli presentert med bilde innen det tema som er naturlig for sammenhengen.

Følgende verdier blir viktige i en kategorisering av kulturminner:

MILJØVERDI:

Inngår kulturminnet som del av en større helhet/i et kulturmiljø?

ANTIKNVARISK VERDI:

Autentisitet, alder, teknisk tilstand

LOKAL/REGIONAL/NASJONAL VERDI:

Er kulturminnet sjeldent forekommende i lokal/regional, og/eller nasjonal sammenheng?

FORMIDLINGS-/OPPLEVELSESVERDI:

Hvilket formidlings- og informasjonspotensiale har kulturminnet? Kan vi gjenoppleve og få informasjon om den historiske epoken kulturminnet er fra?

1.11

Råd, inspirasjon og veiledning

Man må ha motivasjon og lyst til å legge ned tid og penger på bevaring av et kulturminne dersom man skal lykkes. Motivasjon kan komme fra ønsket om å omgi seg med gamle ting fordi man finner glede over det. Motivasjon kan komme gjennom miljøperspektivet, et ønske om bruk og gjenbruk, og ikke bare bruk og kast. Eller gjennom å følge forfedres skikk og bruk og kjenne på tilhørighet i den forbindelse. Motivasjon kan man få gjennom å møte andre, eksempelvis på kurs eller gjennom sosiale medier, eller ved å se hva andre har fått til gjennom å besøke steder eller se i tidsskrifter eller nettsider.

Å bevare et kulturminne på en god måte krever også kunnskap. Rådgiving kan man få gjennom nettsider og ved å prate med bygningsvernhandverkere eller med kulturminneforvaltningen. Det arrangeres stadig kurs i praktisk bygningsvern som det kan være nyttig for eiere og kommunale saksbehandlere å delta på. Det finnes også flere bygningsvernbutikker og nettsider for bygningsvernartikler der man kan få tak i tradisjonell maling, tapet og ulike bygningsdeler. Flere håndverkere i fylket har spesialisert seg på bygningsvern og flere bygdesager har spesialisert seg på å skaffe fram rett virke til ulike formål.

Eksempel på nettsider med mange gode råd og veiledninger:

<https://www.byggogbevar.no/>

<http://www.varsomt.org/>

<http://www.riksantikvaren.no/Veiledning/Raad-om-bygningsvern>

<http://www.miljostatus.no>

1.12

Retningslinjer for saksbehandling

Når det gjelder de automatisk fredete kulturminner ligger forvaltningen av disse hos Trøndelag fylkeskommune, Vitenskapsmuseet i Trondheim og Riksantikvaren. Det er ikke tillatt å gjennomføre tiltak som vil komme i konflikt med disse uten at det er fattet vedtak om dispensasjon etter kulturminneloven § 8.

Etter kml. §25, 2. ledd, er kommunen pliktet til å sende søknad om riving eller vesentlig endring av et ikke fredet bygg eller anlegg oppført før 1850 på høring til rett myndighet senest fire uker før søknaden blir avgjort. Krav om høring omfatter alle tiltak som krever tillatelse etter plan- og bygningsloven. En slik saksgang er med på å sikre en kulturminnefaglig vurdering når bygninger skal rives eller ombygges. Kommunen kan også velge å sende byggesøknader på bygg yngre enn 1850 på høring.

Nyere tids kulturminne og kulturmiljø, som ikke er fredet etter kulturminneloven, vil i første rekke kunne sikres på kommunalt nivå gjennom kommuneplanen sin arealdel eller reguleringsplan.

I byggesaker som gjelder hus og anlegg som er klassifisert i SEFRAK verneklasse A eller B, eller er innenfor et område som er regulert til bevaring, skal sakene vurderes ut fra både plan- og bygningsloven,

kulturminneloven, regler for kulturlandskapsforvaltning og retningslinjer i offentlige planer, herunder også kommunen sin kulturminneplan.

Ved restaurering, rehabilitering, endringer m.m. for bygninger i verneklasse A og B bør en benytte foretak med kompetanse innen både prosjektering og utføring, og som har erfaring med saker som gjelder bygg med historisk og lokal byggetradisjon. Slik kan en sikre at de arkitektoniske kvalitetene og den historiske autenticiteten blir ivarettatt på best mulig måte.

Ved ombygging, tilbygg, påbygginger og fasadeendringer som er søknadspliktige etter plan og bygningsloven, må tiltakshaver søke kommunen om byggetillatelse og få tillatelse før en kan sette i gang med arbeider. I slike saker vil det som hovedregel kreves at det foreligger en uttalelse eller vedtak etter kulturminneloven før arbeidene kan igangsettes. Vikna kommune skal derfor få oversendt så mye dokumentasjon som mulig i form av bilder, tegninger og/eller redegjørelser før den videresendes til Trøndelag fylkeskommune. Samordningsplikten kommunen har med særlovsmyndighetene (som i kulturminnesammenheng er fylkeskommunen og NTNU vitenskapsmuseet), fremkommer generelt av plan- og bygningsloven §§ 1-4 og 21-5.

1.13

Forslag til bestemmelser for bygg i SEFRAK, verneklasse A, og bygg som søkes regulert til bevaring i verneklasse B

1. Bygningene skal ikke rives.
2. Bygningenes form, fasadeuttrykk, materialbruk, detaljer og farger må beholdes i sin nåværende utførelse eller tilbakeføres til en tidligere dokumentert utførelse.
3. Før søknadsbehandling skal det vurderes om opprinnelige bygningsdeler kan repareres eller restaureres i stedet for å utskiftes.

Retningslinjer hensynssoner for krigsminner

I hensynssoner for krigsminner må det ikke foretas inngrep i marka eller gjøres aktiviteter som kan ha uheldig innvirkning på landskap eller krigsminner. Eventuelle nødvendige mindre tiltak innen sonen må gjøres rede for særskilt, og kan ikke utføres uten godkjenning fra kommunen. Sikring og enkel tilrettelegging for formidling tillates ved godkjenning av kommunen.

1.14

Saksbehandling for andre bygg i SEFRAK, verneklasse B

Også for disse bygningene gjelder prinsippet for vedlikehold og bevaring av opprinnelige eller gamle bygningselement og detaljer så langt det er mulig. I saker som etter plan- og bygningslven er definert som søknadspliktige tiltak, skal bygningsvernrådsgiver forespørres og gis mulighet til å komme med uttalelse/anbefalinger før tillatelse til tiltak gis. Kommunen har en generell plikt etter pbl. § 31-1 til å se til at historisk, arkitektonisk eller annen kulturell verdi som knytter seg til et byggverks ytre, så vidt mulig blir bevart ved arbeid på eksisterende byggverk.

Ta kontakt med Vikna kommune dersom det er usikkerhet i forbindelse med planlagte arbeider på bygning(ene) slik at det på et tidligst mulig tidspunkt kan avklares den videre saksgangen. Dersom det ved dokumentkontroll/saksbehandling av innsendt søknad fremkommer at den er mangelfull, medfører det at saken sendes i retur eller at saksbehandlingstiden øker.

Del 2
Kulturminner
og kulturmiljøer
i Vikna

2.1

Kyst- og fiskerihistorie

Marine ressurser har vært viktig som eksistensgrunnlag for kystbefolkningen gjennom det meste av vår historie. Fiskeriene har vært blant Norges viktigste eksportnæringer gjennom mer enn 1000 år, og næringen har spilt en viktig rolle i å knytte bånd til utlandet. Fram til bilen kom, var sjøveien den raskeste og mest praktiske måten å forflytte seg på, og skipsleia kalles fortsatt for riksvei 1 på folkemunne. Størstedelen av Norges befolkning bor og har alltid bodd innen få kilometer fra kysten.

Spor etter menneskelig aktivitet finnes overalt i landskapet og fra alle tider. Det kan være en muret trapp der det ikke lenger er hus, overgrodd innmark, varder og sjømerker på skjær, værslitte naust, båstøer, gjengrodde stier, steinpilarer som en gang var fundament for sjøhus, søkker for garn og snøre, plankebiter, knekte skaft.

I jord eller fjæresand finnes mer, slik som skår fra flasker, potter og kar, vin- og vindusglass, svart jord etter bål og brann, slagg og en og annen mynt. Av og til peker tingene enda lengre bakover i tid; fiskesøkker av kleber, båtnagler, hesteko og kritt Piper.

En viktig kilde til mat og utkomme har, blant flere fiskearter, kysttorsken vært. Den er stasjonær og

1.

holder seg langs kysten og i fjordene hele året. Den mer sagnomsuste nordøst-arktiske torsken (skrei) vandrer ut i Barentshavet for å beite, men vender tilbake til kysten for å gyte på vårvinteren. Mens de to bestandene dermed oppholder seg på forskjellige steder i deler av året, opptrer de sammen i den viktigste fangstsesongen, med Lofotfisket som det tradisjonelle høydepunkt. I tidligere tider foregikk også et betydelig fiske ute i Viknaværene. Sør-Gjæslingan var en periode det største fiskeværer sør for Lofoten.

Vikna hørte tidligere til Nærøy prestegjeld, og ble utskilt som egen kommune i 1869. Vikna er en øykommune, og tidligere var bosettingen spredt over mesteparten av de største øyene. Det rike fisket rundt Vikna var bestemmende for en slik bosettingsstruktur.

Med lite utbygd veinett og båten som viktigste framkomstmiddel, var det naturlig at befolkningen bosatte seg nært "inntektskilden". Kommunens sentrum, Rørvik, utviklet seg gradvis gjennom sin strategiske beliggenhet ved Nærøysundet.

På 1900-tallet var i alt 59 øyer registrert med helårsbosetting. Øyer med rorbuer som bare ble brukt i deler av året, regnes ikke med. Vikna har også en del øyer som var bosatt og ble fraflyttet før år 1900. De er heller ikke tatt med i dette antallet.

To øyområder er i dag tilrettelagt for turister, nemlig de gamle fiskeværene Sør-Gjæslingan og Nordøyan. Begge steder stedene har anløp av hurtigbåt og det er mulig å leie overnattingssted i gamle rorbuer.

Vansøya er det eneste fiskeværer som fremdeles er i drift. Under vinterfisket, fra slutten av februar til ca. midt i april, er det stor aktivitet her, og det er også mulig å leie overnattingsplass. Men det er ingen faste båtruter dit, så skyssen må ordnes selv.

Borgan er et bebodd øysamfunn som er lett tilgjengelig siden det går ferje dit. Overnattingsmuligheter er det derimot verre med.

1. Gammel bosetting på Borgan.

2. Skjærværet, Foto: Torger Ramfjord.

3. Nordøyan, Foto: Torger Ramfjord.

FISKEVÆR

Fiskevær er en bosettingsform som fins langs norskekysten fra Vestlandet til Finnmark, og mest utbredt i Nord-Norge fra Lofoten og nordover til Øst-Finnmark. Bosettingsformen er hovedsakelig basert på fangst av sjødyr og fiske, den eldste næringsvegen som kan påvises i Norden. Det påstås at fiskeværet derfor er den bosettingsformen som går lengst tilbake i historien, helt til eldre steinalder.

Fiskeværene er et grunnleggende trekk i norsk kysthistorie. Ordet "vær" kan bety veide- eller fiskested ved havet. En annen teori går ut på at fiskerne/fangstfolket ble knyttet til hverandre ved høytidelige løfter eller eder, gammelnorsk "varar", for sammen å verge fiskestedet mot angrep utenfra.

Vi har to typer fiskevær, det helårsbosatte fiskeværet med en kombinasjon av jordbruk og fiske, og rorværet, med få fastboende og mange tilreisende fiskere i sesongene. De fleste fiskeværene vi kjenner i dag er en blanding av disse to. Igjennom historien har fiskeværet endret form, med større endringer i yngre steinalder da husdyrhold og jordbruk ble en del av økonomien, og i middelalderen, da tørrfisk ble handelsvare.

Felles for de fleste fiskevær er at de ligger ved gode, naturlige havner og har nærhet til fiskeplassene. Båten har hele tiden vært det viktigste redskapet for næringsutøvelse og kontakt med omverdenen.

I Vikna kommune har det vært mange fiskevær opp gjennom tidene. I "Namdalens beskrivelse" fra 1597

nevnes Sør-Gjæslingan, Nordøyen, Fråholman, Hommelværet og Frelsøya.

I 1835 skriver Jens Kraft om de mange fiskeværene i Namdal. I dagens Vikna kommune finner vi: Sør-Gjæslingan, Nordøyen, Skjærværet, Frelsøya, Henrikøya, Haraldsøya, Sørøyen, Higgerholmen og Tjeldsøya. Sør-Gjæslingan beskrives som det beste og mest besøkte fiskeværet. Nest etter Sør-Gjæslingan kommer Nordøyen.

På Fråholman, Hommelværet og Higgerholmen var det bare folk ved sommerfiske. Senere er også Gåsværet og Bondøya nevnt som fiskevær.

RORBUENE OG RORBUTIDA

Rorbuene ble på 1800-tallet knyttet til sesongfisket etter skrei fra januar til april. Det har sannsynligvis vært sammenhengende rorbubebyggelse på Nordøyen og Sør-Gjæslingan siden middelalderen. Mens antall fastboende oppsittere var noenlunde stabilt i hele perioden med fast bosetting, var det en betydelig oppsving i rorbuvirksomheten mellom 1900 og 1935.

Både i 1875 og 1900 oppga om lag 70–74 % av jordbrukerne i Vikna at de drev både jordbruk og fiske. I tillegg var fiske som eneste yrke vanligere enn å bare være jordbruker. Vinterfisket etter skrei var det viktigste sesongfisket, fordi det passet godt inn i årsrytmen til fiskerbøndene; på denne tiden av året var det liten aktivitet i jordbruket – i motsetning til under sommerfisket og sildefisket. Sommerfisket foregikk også med utgangspunkt i de samme værene, men de

som deltok i sommerfisket (april–august) etter torsk, sei, hyse og uer var færre enn ved vinterfisket. I tillegg foregikk mer av fisket heimefra.

SØR-GJÆSLINGAN KULTURMILJØ

(fredet etter kulturminneloven §20)

Sør-Gjæslingan var kjent som fiskevær mange hundre år tilbake i tid. Steinalderfunn i området kan tyde på at været ble bosatt svært tidlig. Fra koppskattetellingen i 1645 fins tre navngitte oppsittere, men det er først i 1720-årene at opplysningene om befolkning på Gjæslingan begynner å bli sikre. Selv om det frem til 1900-tallet var få oppsittere på Sør-Gjæslingan, huset været ofte så mange som 400 båter. Fra århundreskiftet kom mange flere fastboende til været, hovedsakelig fiskere som kjøpte rorbuer eller bygde hus for å bosette seg der. På det meste kunne opptil 1 200 fiskebåter med ca. 5000 mann og 150 handelsfartøy være samlet i været.

Fiskeværet var prisgitt variasjonene i innsiget av fisk, og disse variasjonene påvirket bebyggelsen i fiskeværet. I perioden 1855–1935 ble det satt opp 99 rorbuer i været, og byggeaktiviteten sammenfaller nøyaktig med år det var store innsig av skrei. Værets storhetstid var mellom 1908 og 1913, og en kunne fiske opptil to millioner skrei på en sesong. I denne perioden var det om lag 4 000 fiskere på Sør-Gjæslingan hvert år.

1931 var det siste storåret på Sør-Gjæslingan med godt fiske. Deretter avtok innsiget av skrei, og førte til at det nesten ikke ble oppført noen nye rorbuer i været. I tillegg hadde flere av fiskerne nå tilgang på dekksbåter som gjorde det mulig å overnatte ombord. Den siste

boligbyggingen på Sør-Gjæslingan foregikk under andre verdenskrig.

Fra og med 2-verdenskrig og frem til 1970-tallet, var skreifisket ved Gjæslingan dårlig. Selv om fisket var dårlig, fikk været elektrisitet med kabel fra fastlandet i 1962. Denne betydelige investeringen ble foretatt fordi kommunen og de fastboende vurderte fiskeværet som et livskraftig samfunn. Men i likhet med andre øysamfunn langs kysten ble Sør-Gjæslingan et offer for sentraliseringsprosessene som tiltok i samfunnet på denne tiden.

Sør-Gjæslingan fikk sin siste væreier i 1969, Petter Kjøllberg. Nedgangen i folketallet hadde til da vært forbausende lite, og Vikna kommune var svært interessert i at fiskemottaket på Sør-Gjæslingan skulle drives videre. Kommunen stilte økonomiske garantier, samt at væreieren fikk støtte fra Distriktenes Utbyggingsfond. Til tross for dette kom de første søknadene om fraflytting like etter 1970. Vikna kommune var negativ til å behandle disse, og først i 1975 da væreieren også kom med søknad, ble de innvilget. I de to påfølgende årene oppløstes hele øysamfunnet. I 1978 gikk væreieren konkurs, og året etter la Namsos trafikksekskap ned den faste båttruten til fiskeværet.

Sør-Gjæslingan ble fredet som kulturmiljø i 2010. Formålet med fredningen er å ta vare på det særegne fiskeværet Sør-Gjæslingan som kilde til kunnskap og opplevelse for dagens og framtidens generasjoner. Fredningen skal sikre at forholdet mellom naturgrunnlag, næring, levekår, samfunn og den historiske utviklingen av fiskeværet blir bevart for framtida. Spesielt viktig er mangfoldet og særpregene i bygningsmiljøet,

og andre spor i kulturlandskapet etter utnyttelse av havets ressurser og jordbruksdrift på marginale vilkår. Fredningen skal sikre at framtidig utvikling skjer i tråd med fiskeværets kulturhistoriske kvaliteter. Både overordnede trekk i miljøet, enkeltelementer og sammenhengen mellom disse skal bevares. Fredningen omfatter land og sjøområder, og deres historiske, funksjonelle og visuelle sammenhenger.

4. Området som er fredet etter kml. §20.

5. Utsikt over Sør-Gjæslingan og Folda fra Nakken.

4.

5.

6.

Utvalg av bygg fredet etter kulturminneloven §20.

7.

8.

9.

6. Fiskarheimen, Flatholmen.

7. Rorbua Helgestua, Flatholmen.

Vanlig utforming av rorbu med vertikaldelt burom med hver sin skjå.

8. Fiskemottaket, Flatholmen.

9. Lykt, Heimværet.

10. Sykestua, Flatholmen.

Bygget har tidligere vært lengre. Gammel grunnmur har nå fått gjerde. Vannreservoar for takvann til venstre.

11. Stornaustet, Heimværet.

12. Fjøs og låve, Heimværet.

13. Lån/våningshus, Heimværet.

14. Kattehus, Heimværet.

Fylkets minste fredede hus. Kattene ble tildelt denne boligen når ærfuglen skulle legge seg opp for sesongen.

15. Funkishus, Flatholmen.

16. Flatholmen med Heimværet i bakgrunnen, kilde: Museet Midt.

17. Fiskere i Sør-Gjæslingan, kilde: Museet Midt.

Nordøyane (fredet §15)

Fiskeværer Nordøyane består av de tre store holmene Heimværet, Oddholmen, Surnøya samt noen få mindre holmer. Den eldste omfattende kilden til virksomhet på øyene er Namdalens beskrivelse fra 1597. Det aller eldste tegn til liv er at en Laurits nevnes som bosatt på Nordøyane i et skattemanntall fra 1520, og tre personer nevnes i et skattemanntall for 1559.

Nordøyane var et betydelig fiskevær i Vikna og var nest størst etter Sør-Gjæslingan. Havna på Nordøyane ble betraktet som god, først etter at det ble bygget molo mellom flere av øyene i perioden 1889 til 1926.

Fiskebruket på Nordøyane ble fredet i 1996. Fredningen omfatter eksteriør og interiør i bryggen "Bristol", salteri, butikk, skjå, rorbua "Nordkapp", væreierboligen "Grand", fiskarheimen, signalbu, oljebu og sløyeskur. Fredningen er gjort etter §§15 og 19 i kulturminneloven. Innenfor §19-området finnes også bygninger som ikke er fredet. En reguleringsplan gjelder for det fredete området og et nærliggende område, der det åpnes for nybygg på gamle tomter, innenfor fredningsområdet.

Formålet med å frede fiskebruket på Nordøyane er å bevare et kulturhistorisk verdifullt bygningsanlegg knyttet til fiskerivirksomhet og kystkultur. Formålet med fredningen av området rundt selve fiskebruket er å bevare virkningen av kulturminnet i miljøet ved å bevare karakter slik det fremstår med forskjellige bygninger, tufter etter bygninger, fiskehjell, vei og stier.

Det er videre lagt vekt på å beskytte vitenskapelige interesser som knytter seg til anlegget.

Bygningshistorisk sett har Nordøyane stor grad av autenticitet, både som miljø og enkeltbygninger. En kvalitet er at alle fiskebrukets enkeltelementer er bevart slik at miljøet kan gi en helhetlig opplevelse av et fiskebruk. Nordøyane er representativ, både som miljø og som enkeltbygninger, for et fiskebruk i regionen.

I 2016 ble også fiskerihavnen fredet. Denne er fredet etter § 22a i kulturminneloven. Nordøyane fiskerihavn er et viktig havneanlegg knyttet til fiskerihistorien. Havneanlegget er anlagt for å skjerme havna på fiskeværer Heimværet, og viser viktigheten av en god havn for fiskeværer. Moloanlegget viser i tillegg utviklingen av havneanlegget i perioden 1889 til 1926.

Bygg fredet etter kulturminneloven §15 på Nordøyen

18. Fiskebruket på Nordøyen	22. Nordkapp
19. Områder fredet etter kml. §15, §19 og §22a. miljostatus.no	23. Butikken
20. Prospektkort med bilde av Nordøyen, tidlig på 1900-tallet	24. Bristol
21. Fiskarheimen	25. Brygga
	26. Grand

Andre bygg som er fredet, men ikke representert med bilde er: oljebod, skjå, salteri og sløyeskur.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

FISKERBONDEN

Å drive en kombinasjon av fiske og jordbruk har vært svært vanlig på mange gårder i Vikna. Gårdene var ofte små og karrige og på denne måten kunne brukerne sikre seg nok mat og inntekt. Fiskerbonden kunne enten være sjøleiende bonde, eller han kunne være leilending eller husmann.

Enkelte fiskebønder kunne også ha et tredje yrke, oftest da innen håndverk.

Arbeidsfordelinga på gården til fiskebonden kunne være litt annerledes enn på andre gårder da mannen og de eldste sønnene kunne være bortreist i lange perioder om gangen. En vanlig arbeidsfordeling var at alt arbeid med husdyra falt på kvinnene og de yngste barna, mens mannfolka var hjemme i våronna når åkeren skulle pløyes, og når høyet skulle i hus.

27. Våningshus Sørøya,

gnr/bnr 47/1, 186715829 Obj. 275.

Bygget er representativt som våningshus på siste halvdel av 1800-tallet. Bygget fremstår som svært opprinnelig, spesielt fasade mot NØ har høy grad av autenticitet. Her finnes en av svært få bevarte portaler i empirestil hvor elementer ikke har blitt skiftet ut.

28. Kvaløya,

gnr/bnr 61/2.

Øst på Kvaløya ligger det et bruk der mange av gårdsbygningene er godt bevart og fremstår som svært opprinnelig. Hovedbygning, stabbur, masstu, låve/fjøs (ruin) og uthus oppe på tunet, og brygge og naust tett inntil hverandre nede ved sjøen. Bygningene er i følge SEFRAK-registrering reist mellom 1870 og 1875 og er representative for et kystsmåbruk fra denne tiden. Verneverdien trekkes opp av at de sammen utgjør et kulturmiljø.

29. Våningshus på Kvaløya,

186715845, obj. 332.

30. Stabbur,

186715861, obj. 333.

31. Masstu/jordkjeller Kvaløya,

186715888, obj. 331.

28.

30.

27.

29.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

32. Skjå Kvaløya, *obj. 636.*

33. Brygge Kvaløya, *186715896, obj. 334.*

34. Naust Kvaløya, *18829924, obj. 335.*

35. Lån Binnerøya,
gnr/bnr 78/3, 186680189, obj. 296.

Bygget er representativt for et større våningshus. Hoveddelen av bygget er fra 1800-tallet, men bygget har fått opplett og noen tilbygg på første halvdel på 1900-tallet. Inngangsparti med empireportal.

36. Brygge Borgan,
gnr/bnr 69/8, 186686861 obj. 314.

Brygge som er representativ for mindre brygger. Disse har det tidligere vært mange av i kommunen, men som det begynner å bli få igjen av. Bygget fremstår som svært opprinnelig.

37. Fjøs/låve Valøya,
gnr/bnr 75/4, 186682440, obj. 490.

Bygningen fremstår som svært opprinnelig og er representativ for denne type bygg i området fra midten av 1800-tallet. Vindusrammer er av nyere dato (1960-tallet).

38. Våningshus Hellesøya,
gnr/bnr 76/3, 186682769, obj. 295.

Bygget er representativt for våningshus fra århundreskiftet 1800/1900. Bygget er i god stand og fremstår som svært opprinnelig.

NAUST

Naust er en bygningstype som det har vært svært mange av i kommunen men som det nå begynner å bli få av, spesielt naust med opprinnelig konstruksjon og kledning av høy alder.

39. Naust Nedre Sylten,

gnr/bnr 68/2, 186687868, obj. 423.

Naustet fremstår som svært opprinnelig og ser ut til å ha middels høy alder, dvs. siste halvdel av 1800-tallet. Representativt for naust i området.

40. Naust Ofstad,

gnr/bnr 18/9, 186688880, obj. 505.

Naustet fremstår som svært opprinnelig og er representativt for naust i området. Sperreverk med rotkne til sideavstiving på midtre stav/samhald.

41. Naust Dekkerhusvågen,

gnr/bnr 15/1, 186688120, obj. 205.

Naust som fremstår som svært opprinnelig. Sperreverk med skråband til sideavstiving, noe som er svært sjelden i området.

41.

2.2

Handel og handelsteder

Handel og gavebytte har eksistert i mange tusen år. Allerede i vikingtid og tidlig middelalder kjenner vi til at produkter fra Trøndelag og Nord-Norge var etterspurt på markeder sør i landet og på handelssteder lenger sør i Europa. Det var tørrfisk, jern, kleberstein, dun, tran, huder, pelsverk og jaktfalker. I retur kom ofte luksusvarer som vin, salt, hvete, keramikk og fine tekstiler, og en lokal handelsplass oppstod.

I Norge ble tienden innført under Sigurd Jordsalfares styre (år 1103 – 1130). Tienden ble fordelt med 1/4 part hver på kirke, biskop, prest og fattige. Kirken på Nærøya ble bygd ca. år 1130, og det var hit befolkningen i Ytre Namdal måtte betale inn sin tiende. Tiende var for denne regionen tørrfisk. Nærøya ble et treffpunkt for kystbefolkningen og kirkestedet ble viktig for handelen for ytterregionen.

Utfra arkeologiske undersøkelser, kan vi så langt dokumentere handelsaktivitet på Nærøya tilbake til 1350. Funnmaterialet viser at Nærøymartnaden var del av et handelssystem med kontakt til Bergen og videre sørover til Danmark og Nord Tyskland.

Nærøymartnaden utviklet seg til et årviss handelsstevne, og ble på 17- og 1800-tallet den største handelsplassen mellom Bodø og Namdalen.

De handlende måtte årlige inngå avtaler med presten på Nærøya om handel på markedsplassen. Disse dokumentene inneholder informasjon om hvor de handlende kom fra, hva de solgte, om de handlet fra handelsboder, fra telt eller båt. Hva båttype de brukte og hva hovedsmannen het. Rundt 1830 var det over 95 handelsboder som sto permanent på markedsplassen. I tillegg var det mange som handlet fra telt og båt. Nærøymartnaden ble avviklet i 1877. Argumentet var at det var for mye fyll og usedelighet som foregikk under martnaden. Noe av sannheten kan også være at handelsfolk som var etablert i Rørvik og andre steder i området, ville ha kontroll på handelen.

Når oppsto handelsaktiviteten utenfor Nærøymartnaden?

Handel med utgangspunkt i lokale handelssteder, kjenner vi først til fra 1600-tallet. Denne handelsaktiviteten ble drevet av såkalte uteliggerborgere; personer med borgerbrev fra Trondheim. Denne handelen var kun tillat fra båt og foregikk i sommerhalvåret, og oftest på steder der folk ofte samlet seg – for eksempel sentrale kirkesteder og markeder. Det eldste borgerleiet i ytterregionen var på Buskholmen i dagens Nærøy kommune.

I 1681 kjenner vi 18 uteliggerborgere på Namdalskysten, hvorav kun 3 i Vikna: Peder Hansen på Slotterøy, Hans Ottesens enke i Frelsøya og Jens Pedersen på Belsenget. Regelverk ble på denne tiden, som i dag,

ble tøyet svært langt. Gradvis flyttet handelsaktiviteten på land og en fikk de såkalte borgerleiene.

På slutten av 1700 tallet begynte ordningen med privilegerte borgerleier å gå i oppløsning. Dette skyltes blant annet at fra og med 1763 kunne gjestgiverne også drive handel med kjøpmannsvarer. Kvalfjord er et eksempel på dette. I løpet av 18- og tidlig 1900-tallet ble det etablert en rekke handelssteder i Vikna.

Paul Woxeng, omtaler i sin artikkelserie:
"Om handel og Ytre Namdalske handelsteder"
følgende handelssteder i kommunen:

1. Karstenøya	9. Ofstad
2. Bergsnova	10. Hansvika
3. Måsøya	11. Løvøya
4. Frelsøya	12. Kråkøya
5. Kvaløya	13. Rørvik
6. Borgan	14. Sør-Gjæslingan (<i>filial av Abelvær</i>)*
7. Austafjord	15. Nordøyan.
8. Kvalfjord	*tillegg til Woxengs liste.

Antallet handelssteder avspeiler bosetningsmønsteret i øykommunen Vikna fram til 1940-tallet. På denne tiden var rundt 50 av øyene i Vikna bebodd. Sentraliseringsprosessen på 1960- og 70 tallet resulterte i en

42.

omfattende fraflytting fra øyene. For flertallet av handelstedene var det dermed ikke grunnlag for videre drift. I dag er det kun helårlig handel på Austafjord og Rørvik.

Med unntak av Kråkøya, Frelsøya, Kvaløya, Bergsnova og Kvalfjord, står fremdeles de øvrige handelshusene. Butikkene på Nordøyan og Sør-Gjæslingan er begge fredet. Berggården i Rørvik har vernestatus og driftes av Kystmuseet Norge.

42. Berggården – butikk og bolig (hovedbygning),
gnr/bnr 10/1500, 186701933, obj. 77.

43. Gadehuset/Nordlihuset,
gnr/bnr 10/1500, 186701984 obj. 79.

44. Størhus, hønshus og vedskjå,
gnr/bnr 10/1500, 186701976, obj. 78 og 632.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

45. Rørvik sentrum, 1938-39. Kilde: Museet Midt.

46. Bestyrerbolig og butikk, Sør-Gjæslingan.
Fredet etter kml. §20.

47. Brygge Lauvøya, gnr/bnr 2/44, 186712439, obj. 19.

Verneklasse B. Bryggen fremstår som svært opprinnelig og er representativ for brygger ved handelssteder i området. Brygger av denne typen som ikke har blitt flyttet i senere tid, begynner å bli sjeldne. I følge SEFRAX-registrering er bryggen oppført i 1875.

48. Brygge Måsøya, gnr/bnr 70/1, 18830671, obj. 322.

Verneklasse B. Brygge med intakte post- og butikk-lokaler. Representerer brygge ved anløpssted for lokalbåt med butikk, fiskehandel og post.

49.

2.3

Fyr

49. Nærøysund fyr, gnr/bnr 11/4, 186694155, obj. 611.

Nærøysund fyrstasjon ble opprettet i 1904 og ligger i Nærøysundet like sørvest for Rørvik. Fyret erstattet Prestøy fyrstasjon (opprettet 1841) som lå i sørlig innseiling til Nærøysundet. Fyrboligen med lykt ble flyttet fra Prestøy til den nye lokaliteten. Prestøy fyrstasjon var et innseilingsfyr mens Nærøysund fyr var et ledfyr. Fyrstasjonen ble nedlagt og avbemannet i 1984 og ble erstattet av en fyrlykt på søyle.

50.

51.

50. Nærøysund fyr mens det fremdeles sto på Prestøya.

51. Fyret på Nordøyan (fredet §15.), gnr/bnr 55/2.

Nordøyan fyrstasjon ligger på Surnøya i fiskeværret Nordøyan nord for Folda. Fyrstasjonen ble opprettet i 1890 samtidig som Villa fyr ble nedlagt. Lyktheuset fra Villa fyr ble derfor gjenbrukt på Nordøyan. Lyktheuset står på et lavt støpejernstårn med steinfundament inn til gavlen til fyrhusbygningen. Den store franske linsen har en sjelden type optikk og er i bruk. Dreiemekanikken er delvis bevart. Fyrbygningen, uthus og oljetanker på fundamentet til et tidligere uthus, danner et tun. Naust og landing ligger nord for fyret. Kystfyret ble automatisert i 1989 og avbemannet i 2004. I 1999 ble fyret og området rundt fredet etter kulturminneloven §15.

2.4

Kulturlandskap og landbruk Gårder

KVALFJORD

52. Hovedbygning på Kvalfjord.

Våningshus, gnr/bnr 33/1, 186714962, obj. 595.

Hovedbygningen på Kvalfjord ble i 2017 fredet etter §15 i kulturminneloven. Bygningen har høy aldersverdi da den er en av Vikna kommunes eldste daterte bygg sammen med hovedbygninga på Bergsnova. Den eldste delen av bygget er datert til 1770-tallet. Bygget er representativt for ei trønderlån som har blitt til gjennom at flere treromsstuer har blitt satt sammen til et lengre bygg. Noe som ofte var tilfelle for trønderlånene i området.

53. Låve og fjøs,

gnr/bnr 33/1, 186691288, obj. 596.

Verneklasse A. Opprinnelig del av låve og fjøs er representativ for denne type bygg på Vikna siste halvdel av 1800-tallet. Senere tilbygg skiller seg heller ikke ut i forhold til tilbygg og tiltak som var vanlig å gjøre med en slik driftsbygning etter hvert som utviklingen i landbruket har gått fremover. Verneverdien trekkes også opp av at den står i et kulturmiljø.

52.

53.

54.

54. Stabbur, gnr/bnr 33/1, 186691318, obj. 597.

Verneklasse A. Stabburet på Kvalfjord skal være bygd på midten av 1800-tallet. Stabburet er representativt for stabbur ved en større gård i området. Fra denne tida er det svært få stabbur av denne størrelsen som er bevart på Vikna. Stabburet er også svært autentisk. Spesielt sjelden er det at det står på sine opprinnelige stabber tilhugd i tre. Verneverdien trekkes også opp av at det står i et kulturmiljø.

55. Skjå, gnr/bnr 33/1, 186691296, obj. 598.

Verneklasse B. Skjå på Kvalfjord har ikke i seg selv veldig høy verneverdi da den er noe omgjort og de fleste overflater utvendig er av nyere dato. Verneverdi trekkes opp av at bygget står på et tun med flere andre bygg med høy verneverdi.

56. Naust, gnr/bnr 33/1, 186691326, obj. 599.

Verneklasse A. Naustet er trolig bygd tidlig på 1900-tallet og er svært autentisk. Verneverdien trekkes opp av at det står i tilknytning til andre bygg med høy verneverdi.

57. Potetkjeller, gnr/bnr 33/1, 186691385, obj. 600.

Verneklasse B. Potetkjellere er også en bygningstype det begynner å bli få av, særlig de med overbygg som potetkjelleren på Kvalfjord. Aldersverdien er middels høy da dette bygget trolig er bygget tidlig på 1900-tallet. Bygget er med å fortelle historien om hvordan de måtte oppbevare mat for å bevare den lengst mulig før kjøleskap og fryserer var tilgjengelig. Verneverdien trekkes også opp av at det står i et kulturmiljø.

58. Sommerfjøs, gnr/bnr 33/1, 186691245, obj. 601.

Verneklasse A. Sommerfjøs er en bygningstype som det er svært få igjen av både regionalt og lokalt. Bygget er mest trolig fra slutten av 1800-tallet eller tidlig på 1900-tallet. At bygget er del av en gård der også mange av de andre byggene som sto på samme tid er godt bevart trekker også verneverdien opp.

BERGSNOVA, gnr/bnr 43/1.

Gården Bergsnova ligger lengst sør på Melom-Vikna. På siste halvdel av 1800-tallet og tidlig på 1900-tallet var Bergsnova også et handelssted med butikk, bakeri, fiskehandel, post og dampskipsekspedisjon.

59. Våningshus på Bergsnova.

Våningshus, 186683609, obj.369.

Foto: Paul Woxeng Sollid.

Eldste del av bygget er datert til 1770-årene. Ut fra branntakst kan vi se at hoveddelen til bygget var likt som det er i dag i 1856. Det ble tilbygd en vinkel bort fra sjøen i 1896 og det ble bygd til en vinterhage over inngangsparti mot sjøen ca.1920. Bygget representerer et våningshus ved en større gård i kommunen og fremstår som svært opprinnelig.

60. Gammelt maleri av gården Bergsnova.

Usikkert mht. årstall. Kilde: Museet Midt.

Bygningene på holmen ble brukt til bakeri, butikk og handel med fisk. Gangveien over til holmen forsvant under stormen i 1971. Ingen av de tre husene på holmen står der i dag.

61. Vognbu, 186683579, obj. 367.

Foto: Paul Woxeng Sollid.

Vognbu er en bygningstype det begynner å bli svært få av. Det er også to utedo i den ene enden med flere "hull" i hver. Utedoet mot hovedbygningen var for husbondsfolket og det andre for tjenestefolket. Vognbua ble brukt som lager av redskaper og utedo (2 x 3 seter).

62.

63.

62. Stabbur/posthus, 186683587, obj. 368.

Det var tidligere to stabbur på Bergsnov men nå står bare et igjen. Det som står igjen har noe uvanlig utforming da det er bygd til et posthus/ brevhus mot sjøen. Verneverdien trekkes opp av at bygget står i et bygningsmiljø med flere andre verneverdige bygg. På kaia kom lokalbåten med posten. Posten ble da brakt til dette huset (venstre del av huset).

63. Masstu, 186683560, obj. 365.

Foto: Paul Woxeng Sollid.

Masstu er også en bygningstype det begynner å bli få av. Masstua ble brukt som grovkjøkken og for å vaske klær i, senere vært redskapsbu/ garasje. Bygningen framstår som opprinnelig, men er i dårlig stand. Verneverdien trekkes opp av at det står i tilknytning til flere andre bygg med høy verneverdi.

64. Jordkjeller/skjå, 186683595, obj. 370.

Jordkjeller med skjå over som fremstår som svært opprinnelig. Verneverdi trekkes opp av at det står i tilknytning til flere andre bygg med høy verneverdi. "Skottet" er lagerrom med jordkjeller under.

64.

65.

VÅGSENGET, gnr. 42/3.

Vågsenget ligger vest for busettinga på Berg og har fra gammelt av vært husmannsplass under denne gården. Gårdstunet har flere bygninger fra slutten av 1800-tallet. Gården var også barndomsheimen til grunnleggeren av Woxengs samlinger (nå Kystmuseet Norge), Paul Woxeng. Paul Woxeng kjøpte også gården etter at han kom hjem fra 4 år i Amerika i 1914, 31 år gammel.

65. Våningshus, 186715497, obj. 361.

Bygget er oppført i 1852 og er representativt for våningshus ved en mindre gård. Bygget er restaurert i senere tid, men har beholdt mye av sitt opprinnelige preg. Portal i empirestil rundt hoveddør.

65. Gammelt bilde av Vågsenget.

Kilde: Museet Midt.

67. Masstu, 186681819, obj. 362.

Masstu som bygningstype begynner å bli sjeldne. Bygget er representativt for masstuer fra siste halvdel av 1800-tallet og tidlig på 1900-tallet. Verneverdien trekkes opp av at det står på et tun der flere andre bygninger fra samme tidsperiode er bevart.

68. Stabbur, 186681835, obj. 360.

Bygget er representativt for stabbur ved en mindre gård. To av veggene er nylig restaurert, men bygget fremstår som svært opprinnelig. Verneverdien trekkes opp av at det står på et tun der flere andre bygninger fra samme tidsperiode er bevart.

69. Dukkestue, obj. 363.

70. Museumsbygg, 186681827, obj. 359.

Stabbur gjort om til museumsbygg av Paul Woxeng.

71. Våningshus Dalin,
gnr/bnr 54/1, 186686101, obj.375.

Våningshus av typen som også blir kalt "Nordlandshus". Bygget er representativt for denne typen bygg fra midten av 1800-tallet og fremstår som svært opprinnelig.

72. Ol-Jonso-Gården, Hunnestad,
gnr/bnr 53/1 Våningshus, 186682203, obj. 389.

Låna er ifølge tidligere SEFRAK-registrering oppgitt til å være oppført i 1863 av Ole Jonsen. Det er satt inn noen nye vinduer i fasade mot nordvest, men framstår ellers som svært opprinnelig. Hovedinngangen har en flott portal i empirestil. Verneverdien trekkes opp av at

de står på en gård der de fleste bygningene fra samme tidsperiode er godt bevart.

73. Masstu på Hunnestad, *186682211, obj.388.*

Masstua fremstår som svært opprinnelig og er representativ for denne type bygg fra siste halvdel av 1800-tallet. Verneverdien trekkes opp av at de står på en gård der de fleste bygningene fra samme tidsperiode er godt bevart.

74. Stabburene, *186682238 og 186682181, obj. 386 og 390.*

Stabburene på gården representerer denne bygnings-typen ved små til mellomstore gårder på Vikna.

Byggene fremstår som svært opprinnelige. Verneverdien trekkes opp av at de står på en gård der de fleste bygningene fra samme tidsperiode er godt bevart.

75. Fjøs/låve på Hunnestad, *186682246, obj. 387.*

Store deler av den eldste delen av bygningen har blitt revet (del til venstre i bildet var ca. 14 meter lengre). Den eldste delen er i SEFRAK oppgitt til å være bygget i 1863, mens den yngre delen (høyre i bildet) er oppgitt til å være bygget ca. 1930. De gjenværende delene fremstår som svært opprinnelig. Verneverdien trekkes opp av at de står på en gård der de fleste bygningene fra samme tidsperiode er godt bevart.

73.

74 a.

74 b.

75.

Torvland

Vikna har inntil nylig hatt begrenset med lauv- eller barskog. Bare de største gårdene på de største øyene (Ytter-, Mellom- og Inner-Vikna) hadde nok ved til brensel. Mange måtte derfor stikke torv som brensel. Torvstikkinga foregikk tidlig på sommeren mellom våronna og slåttønn. Da var det god tørk. På Vikna ble det brukt torv som brensel fram til strømmen kom. De aller fleste hadde strøm i 1962.

TORV OG TORVSTIKKING

Torv er plantemateriale som er omdannet under grunnvannsspeilet ved meget begrenset lufttilgang og minimal mikrobiologisk virksomhet. Ved videre omdannelse dannes brunkull. Torv finnes mest i den nordlige tempererte sone. Et landområde som i en viss dybde fra overflaten består av torv, kalles myr. Torv er i Norge inntil 8000 år gammel (dannet etter siste istid), og lagene antas å øke med en halv til én millimeter per år. Torv kan benyttes som brensel og som dyrkingstorv.

Bruken av torv eller "brenntørv" som det også ble kalt, var et viktig og nødvendig tilskudd til alle husholdninger særlig langs med kysten helt opp til vår tid. Lenger inn i landet var det tilgang på skog, og med det ved, og derfor mindre aktuelt med torv. Ute ved kysten var skogen sparsommelig, og da var torva nødvendig til brensel og dermed oppvarming. Slik var det absolutt

både nyttig og nødvendig å spa og tørke torv om sommeren i de fleste hus og gårder på Vikna. Slik var det fram til elektrisiteten og oljefyren overtok denne oppgaven.

Ordet "oinn" eller å "oinne" kommer av å gjøre noe i lag med andre og helst da som gratis hjelp til naboer og andre kjentfolk. Arbeidet gikk i flere faser. Først måtte overtorva tas av og den ble som regel ikke brukt til brensel. Så var det å gå i gang med selve "stikkingen". Myra ble da skåret opp i firkanter med en firkantet spade til det som ble kalt "lomp". Lompen ble kasta opp på kanten av der man stakk, før den ble spredt utover myra.

Lompen som var trillet utover myra var skåret i skiver på om lag 5 cm tjukkelse og skulle tørkes til torv. For å få til dette måtte torva reises på kant og støttes mot hverandre. Etter en forhåpentligvis varm og tørr sommer, var det deretter å samle alt sammen og tørke til oppsamling i såkalte muer som lignet på dagens spisestelt. Denne formen ble valgt for å unngå for mye fukt dersom det ble regn ut på høsten. Det var viktig at torva måtte være tørr hvis den skulle brenne og varme godt utover vinteren. Så var det utføre den siste jobben, som var å bære torva heim.

Som regel hadde man et såkalt "torvskur" eller "torvskjå" der torva kunne lagres til bruk. Dette var arbeidsomt arbeid, men kostnaden var lav så det var bryet verdt. Torvskjåene var enkle konstruksjoner og dermed et spor etter menneskelig aktivitet som raskt forsvinner for vær og vind.

76. Torvskjå i Gluggen, 10/31, obj. 617.

Dette er den eneste torvskjå som står igjen på Gluggfjellet. Denne ble ca. bygd på tidlig 1900-tallet. Tidligere var det flere torvskjåer som sto samlet i lag. Flere av eiendommene på Engan og Rørvik hadde egne torvskjåer ved Gluggfjellet. Før i tiden sto det også flere torvskjåer ved Storvatnet.

Kystlynghei

Kystlynghei er en menneskeskapt naturtype som er dannet gjennom flere tusen år med rydding av skog, lyngsviing, lyngslått og beite. Kystlyngheiene finnes i et smalt belte i de ytterste kyststrøk fra Portugal i sør til Norge i nord.

I Norge strekker kystlyngheiene seg langs kysten fra Kragerø til Lofoten. I disse områdene er klimaet så mildt at egnede husdyr kan beite ute hele året. Kystlynghei er dominert av dvergbusker, først og fremst nøkkelarten røsslyng. Røsslyng utgjør en viktig beiteressurs for husdyrene særlig på vinteren da den er vintergrønn. Gammel og forvedet røsslyng har liten forverdi for husdyr og ble tradisjonelt brent om vinteren for å regenerere lyngheia og øke beiteverdien. Etter lyngbrenningen er det de første årene dominans av urter og gress og etter hvert øker også deknningen av røsslyng. Slike regenererte sviflater egner seg godt til sommerbeite. Ved opphør av skjøtsel vil røsslyngen bli gammel og forvedet og gå inn i degenerasjonsfasen og etter hvert dø. Samtidig starter gjengroingen med busker og trær som bidrar til å skygge ut lyngen.

I Norge er i dag kystlynghei en sterkt truet naturtype og Naturindeks for Norge viser at tilstanden til det biologiske mangfoldet innen naturtypen er nedadgående. Hovedårsaken til dette er at den tradisjonelle skjøtelsen av kystlyngheiene er opphørt i store deler av landet, noe som fører til gjengroing. I tillegg er det andre viktige trusselfaktorer mot kystlynghei som nedbygging, gjødsling, klimaendringer og spredning av fremmede arter.

I Vikna er det over tid arbeidet med tiltak for å redusere gjengroingen og tap av lynghei. I begrensede områder bidrar sauehold til å holde kystlandskapet i hevd. Den største trusselen er planting av ikke stedeagne tresorter og generell gjengroing.

77. Kystlynghei på Bøsseløya.

2.5 Møller

78. Austafjord mølle, gnr/bnr 55/63, 186685997, obj. 400.

Verneklasse B. Brygga ble flytta fra Mæhlen i Overhalla og hit til Austafjord først på 1900-tallet. Først ble brygga brukt til mølle, deretter fiskemelfabrikk, og til slutt mølle i 1936. Da ble det en vanndreven mølle med strøm. Vann fikk de fra Austafjordvannet. Mølla var viktig under krigen, og mange fikk kjøpt mel. I 1986 ble mølla nedlagt.

2.6

Kirker og kirkesteder i Vikna

Det er en rekke av navn på øyer og steder i kommunen som er preget av religiøse eller kristne tradisjoner. Etter kristendommens inntog til landet på 1000-tallet ble kirkebygg etter hvert reist også i Ytri Halsa. Dette var navnet på vår del av Naumdøla fylki som Namdalen ble kalt.

Steinkirka på Nærøya var sammen med Ranum kirke i Overhalla de første kirkebygg i vår del av landet. Nærøyrkirka som Vikna hadde tilknytning til gjennom flere hundre år, fikk status om den mektigste i sitt slag mellom Nidarosdomen og Alstahaug kirke på Helgeland gjennom en årrekke.

I en beskrivelse av kirkestellet står det følgende om Nærøe Prestegjeld i 1589: *"Der udi er 4 kirker, og skal bygges den femte til paa Vigten, hvilke af to præster betienes skulde. Vigtens kirke bliver liggende fra Hovedkirken 1 og en half mile udi Nordvest"*.

Tre år etter, på allehelgensdag 1. november 1592 ble den første kirka på Garstad innviet.

Det er ikke funnet dokumentasjon på størrelse eller utseende på den første kirka, og det vites lite om hva som skjedde med bygningen de første 200 årene. Det er dokumentert en del reparasjoner og tilbygg i perioden, men ingenting om at det er bygd et helt nytt bygg. Sannsynligheten er dermed stor for at den kirka som brant den 20. januar 1854, etter et lynnedslag, var den opprinnelige kirka som ble bygd. Det var sannsynligvis allerede planer om ei ny kirke da den brant, fordi tegninger og planer kom veldig fort til behandling, og nykirka sto ferdig til innvielse 4. juli 1856.

Det ble utført en mindre restaurering av nykirka rundt århundreskiftet, og rundt 1950 ble det nødvendig med enda en restaurering. Etter blant annet en ombygging av tårnet og en god del utbedringer og forandringer innvendig, ble kirka innviet på nytt 16. mai 1954 av biskop Arne Fjellbu.

Kirke skal det også ha vært på Sklinna og i de største fiskeværerne på Vikna, slik som på Sør-Gjæslingan, Nordøyan og Frelsøya der det er registrert tomter etter kirkebygg. Messer og gudstjenester ble som regel bare holdt der om sommeren *"fordi det boet ingen Folk der om Vinteren eller Vaaren"* som det heter i Namdalens Beskrivelse fra 1597.

I 1853 vedtok Vikna kommunestyre å kjøpe Garstad kirke for 1500 speciedaler. Etter dette ble det en ny oppfrisking av diskusjonen om kirker og kirkeplasing i Vikna. Og etter som Rørvik hadde økt både i folketall og virksomheter særlig knyttet til handel i disse årene, ble tanken om å bygge et kirkehus på stedet aktualisert for alvor.

79. Garstad kirke, foto: Torger Ramfjord.

79.

80. Gamle Rørvik kirke.

Den kjente kjøpmann Johan Berg på Rørvik sendte et brev til herredstyret i 1894, der han ber om herredstyrets medvirkning til oppførelse av et religiøst forsamlingshus på Rørvik – opprinnelig tenkt som et bedehus, men senere "taget sigte paa et kapell". Arbeidet førte til at det den 22. februar 1895 ble bestemt i kongelig resolusjon, at det skulle bygges ei langkirke på Rørvik. Byggematerialet skulle som vanlig for slike bygg på den tid være tømmer. Rørvik kapell med spisstårn, buede vinduer og 200 sitteplasser stod ferdig til innvielse 27. oktober 1896. Rørvik kirke var ei langkirke fra 1896 i Vikna kommune, Trøndelag fylke. Under andre verdenskrig ble kirka truffet av bomber den 1. mai 1940, men den ble senere reparert. Siden har kirka blitt restaurert i 1973, 2006 og 2007. Det var en viss avstand mellom kirka og kirkegården, så i 1923 ble det reist et eget gravkapell på kirkegården.

Kirka ble totalskadet i en brann 18. februar 2012, men altertavlen og kirkesølvvet ble berget.

Restene av kirka kunne ikke reddes og det ble bestemt at det skulle bygges ei ny kirke på samme sted. Sju år etter at kirka fra 1896 brant, la biskop Herborg Finnset ned grunnsteinen for den nye kirken, og i desember 2019 innvies kirka.

81. Gravkapellet Vestre gravlund, Rørvik,

10/1, 186698118, obj.634.

"Likkapellet", som det visstnok ble kalt, ble bygget i 1923. Bygget ble brukt til begravelser frem til begynnelsen av 1960-tallet. Bygningen er representativ for denne type bygg i perioden, en bygningstype det begynner å bli få igjen av. Bygget fremstår også som svært opprinnelig.

2.7

Skole-ungdoms- og bedehus

82. Skolestua, Sør-Gjæslingan,
fredet etter kml. §20.

83. Ofstad skole,
gnr/bnr 18/3, 186689070, obj. 510.

Skole oppført av plank i 1876. Ser man bort fra tilbygd garasje fremstår bygget som svært opprinnelig både utvendig og innvendig.

84. Bedehus Ryem,
12/4, 186693795 obj.616.

Bedehuset på Ryem er representativ for denne type bygg fra tidlig på 1900-tallet. Bygningen framstår som svært opprinnelig både utvendig og innvendig. Dette er en bygningstype det tidligere har vært mange av men som nå begynner å bli sjeldne, i hvert fall i så opprinnelig stand som på det på Ryem. Bygget fungerte også som skole en periode tidlig på 1900-tallet.

85. Grendehus/ungdomshus Tjønnsøy,
52/12, 10982510. (Ikke representert med bilde).

2.8

Krigsminner i Vikna

Vikna har flere godt bevarte krigsminner etter 2-verdenskrig. I forbindelse med arbeid med kommunedelplan for kulturminner ble flere områder med krigsminner registrert. Formålet med registreringen har vært å lage hensynsoner rundt et utvalg av disse kulturminnene for at de kan bli tatt vare på for ettertiden.

Tyskerne begynte allerede første sommer etter okkupasjonen å forberede festningsverker og soldatleire i og rundt Rørvik. De største festningsverkene lå på Vestbatteriet ved brua, på Jentofthaugen og på Straumsøya.

Den 01. mai 1940 ble Rørvik bombet. Det ble sluppet 25 bomber og fem personer ble skadet av bombesplinter. Heldigvis gikk ingen menneskeliv tapt. Seks hus ble totalskadet, 80 hus fikk mindre skader og kirken fikk store skader.

Krigen gjorde et voldsomt innhugg i hurtigruteflåten. Først senket tyskerne noen, resten tok de allierte. Vi fikk derfor etter hvert mange såkalt erstatningsskip i hurtigruta. Minefaren på Folda gjorde at hurtigruten kom til Rørvik midt på dagen.

86. Offiserbolig i Øvergården,
gnr/bnr 10/351, 186696212, obj. 614.

Verneklasse B. Et av få bygg som står igjen etter okkupasjonsmaktas bygninger under 2-verdenskrig og fremstår i stor grad likt som den gjorde for 75 år siden.

Hensynssoner krigsminner

Ut fra kartleggingen som er gjort
av krigsminner er det blitt valgt ut noen
hensynssoner der krigsminnene søkes bevart.

87. Bunkers på Nylandet.

88. Hensynssoner over Gluggen, Engan
(til venstre) og Strømsøya.

89. Hensynssone Reipholmen (til høyre)
og Nylandet.

2.8.1

Beskrivelser av fortene

STRØMSØYA

På Strømsøya fort lå det 3 stk. tyskfabrikkerte kanoner kaliber 12,7 cm. Disse var alle plassert på nordenden av øya. Her var det også flere luftvernkanoner, men antallet vites ikke.

Det var 6 brakker, 4 bunkers, 1 kommandoplass og 1 feltkjøkken. De laget seg også ei kai lengst nordøst på øya. Dessuten hugget noen tyske steinhuggere inn et minnesmerke i bergveggen nede ved Kråkreiret, der det tyske flagget var sentralt. Flagget ble målt i riktige farger, og det ble også hugget inn i fjellet en inskripsjon på tysk. Noe av dette minnesmerket står igjen i dag.

90. Minnesmerke i berget. *Deler av det vises enda i dag.*

91. En av bunkersene på Strømsøya.

VESTBATTERIET/VIKEN FORT

Området som vi kaller i dag Batterihøgda og Vika, ble tidligere kalt Vestbatteriet, og Viken.

Der fantes det 5 stk. tyskfabrikkerte kanoner kaliber 12,7 cm. Disse var alle plassert på nærmeste høyde ved brufestet. Det fantes også 3 stk. franske kanoner kaliber 6 cm. Disse sto plassert på rekke nedenfor administrasjonsbrakkka "Orion", mot sjøen.

I forhold til luftvern var det flere kanoner av type Bofors 20 mm. Disse var det flere av rundt fortet, men antallet er usikkert. Ellers var det 3 større bunkers samt noen mindre. I tillegg var det minst 5 brakker, og en kommandoplass.

Krigsminnene er registrert inn på Kulturminnesøk. Se <https://kulturminnesok.no/>

92. Hensynssoner Bateriahøgda og Vika.

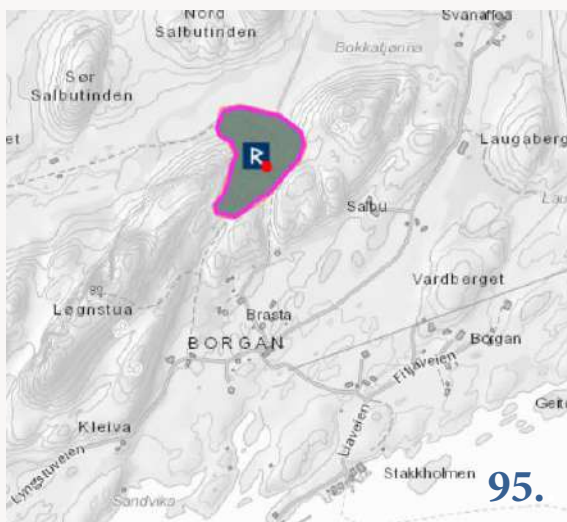
93. Vestbatteriet/Viken fort.

2.9

Førreformatoriske kulturminner

De første menneskene kom til Norge og Namdalskysten for ca. 12 000 år siden. Havet stod på denne tiden ca. 90 meter over dagens havnivå. Landskapet som i dag defineres som Vikna kommune besto stort sett av en liten gruppe små øyer. På denne tiden var kun ytterkysten isfri. Resten av Norge og Skandinavia var dekket av en opp til 3 km tykk iskappe.

Det finnes ca. 400 registrerte førreformatoriske kulturminnet i Vikna. Nedenfor er et utvalg av disse fornminnene trukket fram. Det er forsøkt å plukke ut kulturminner som representerer de forskjellige tidsperiodene, fra de aller eldste bosetningsspor som kan dateres 11-12 000 år tilbake, og fram til reformasjonen i 1537.

94. Elvåsen, Lauvøya.

Flere bosetningstufter fra steinalderen.

95. Buskaret på Borgan.

Det er registrert 8 sikre og dertil 10 mulige steinaldertufter.

Som sikre tufter regnes runde/ovale fordypninger/flater omgitt av steinvoller som med ett unntak har tverrmål mellom 5,8 og 8,5 m, og som alle har steinalderfunn i prøvestikk. (askeladden.no)

96. Eldre jernalder. Bautasteiner: 9 stk.

Representert ved bautasteinen på Ulsund.

Rundrøys med en stor bauta på toppen. Haugen er lite synlig, og meget uklart markert. Profilen er imidlertid klar og avrundet. På toppen rager en ca. 4 m høy bauta-stein. Den har en meget slank form og er nesten jevntykk i hele sin høyde. (Snittflate fra ca. 30 x 40 cm til ca. 20 x 30 cm). Haugen er tett overgrodd med gress, men

med en del blottlagt stein av varierende størrelse i fundamentet til bautaen. Diameter ca. 5 m, høyde ca. 0,1 - 0,5 m.

97. Bygdeborgen på Varpafjellet.

(Ikke representert med bilde).

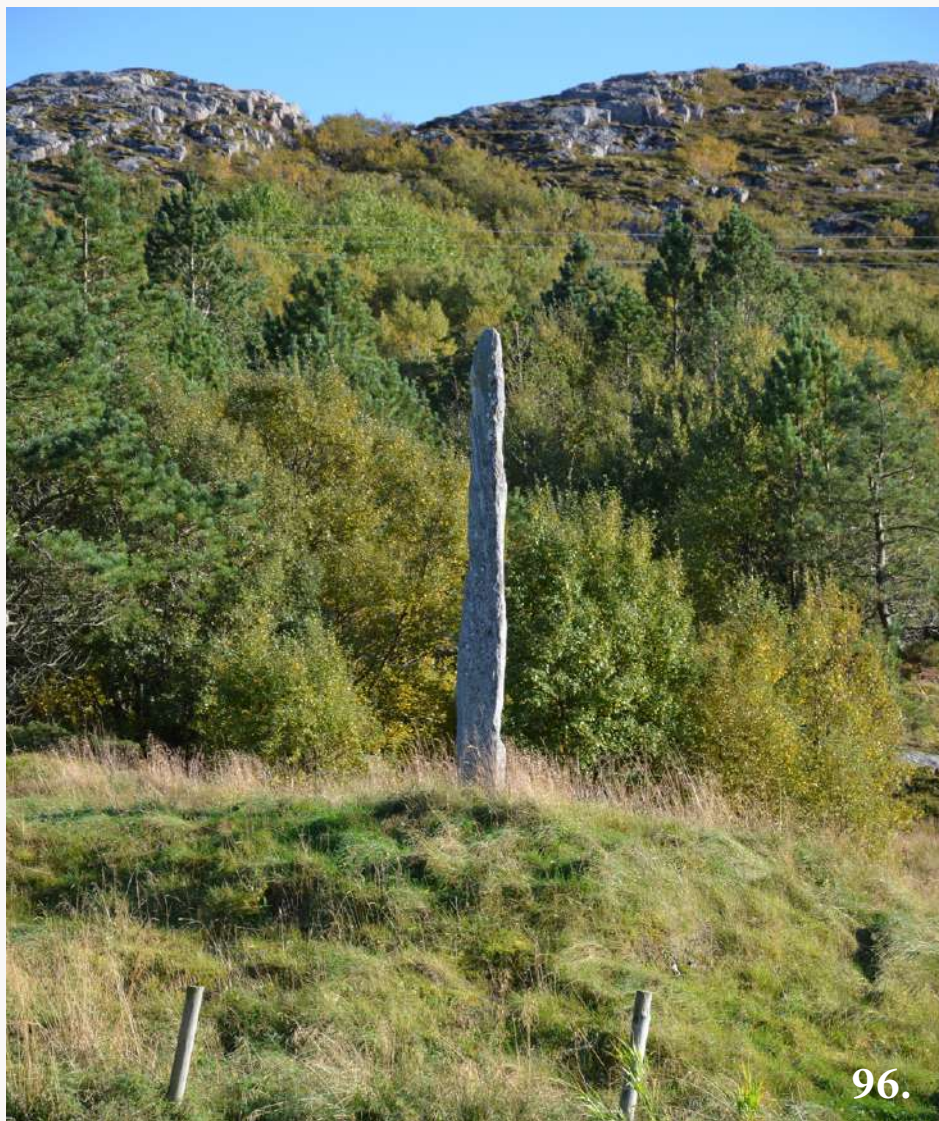
98. Yngre jernalder: Gravfeltet på Ryem.

I sin tid det største i Namdalen.

99. Rundhaug, Kongsvaldet.

(Ikke representert med bilde).

Riksantikvaren har overordnet ansvar for kulturminner datert før 1537. Vitenskapsmuseet og Trøndelag fylkeskommune har forvaltningsansvar. Selv om fornminnene har en automatisk fredning har kommunen ansvar for at fornminnene blir tatt hensyn til, og tilrettelegging og formidling av fornminner. Innbyggerne har også et ansvar: det er viktig å ta hensyn ved ferdsel, og dersom det oppdages skade eller hærverk bør kulturavdelingen i fylkeskommunen kontaktes. De må også kontaktes dersom man finner noe som kan være et fornminne.

2.10

Samferdsel og kommunikasjon

Det var sjøen som før bandt gårder og grendelag sammen. Ordinær veibygging mellom grendene begynte først å komme på 1800-tallet.

FERDSELSVEIER PÅ LAND – SVAHYLLVEIEN

Mange av de nye kjøreveien kom til å følge gamle veifar som hadde vært brukt av folk gjennom hundre av år. Svahyllveien er et eksempel på det.

100. Svahyllveien ferdig restaurert i 2018.

På venstre side av veien ble veien sprengt av tyskerne under 2-verdenskrig.

Svahyllveien er gammel ferdselsvei mellom Rørvik og Ryem. Både på Ryem og Rørvik er det rike bosetningsspor fra jernalderen. Uten at man kan bekrefte det, har trolig folk brukt naturgitte veifaret over Svahylla helt fra førkristen tid. Først som gang- og ridevei, senere på 1880-tallet, som kjørevei for hest og vogn.

Veinavnet kommer fra den markerte bergkleiva Svahylla som ligger vest for Rausand der terrenget knekker ned mot Ryemsgårdene. Navnet henspiller på de markerte svabergene som tydelig sees fra Ryemsgrenda.

Framveksten fra Rørvik midten av 1800-tallet, skapte behov for bedre landveis kommunikasjon med nabogrendene. Da Rørvik fikk eget posthus i 1866, ble det bestemt at posten skulle gå landveien fra Rørvik til Ofstad. Svahyllveien var på denne tid eneste veifar sørvestover.

STEINHVELVBROER

En steinhvelvbro er en bro som blir båret av en eller flere underliggende trykkbue(r) – hvelv – laget av stein. De eldste steinhvelvbroene er tørrmurte ved at steinene ble nøye tilhugd og stablet inntil hverandre uten mørtel i fugene.

I Norge strekker steinhvelvbroenes tidsalder seg fra begynnelsen av 1600-tallet til midten av 1900-tallet. Den eldste steinhvelvbroen i Norge ble bygd i 1630 i forbindelse med byggingen av Norges første kjørevei mellom Kongsberg og Hokksund.

101. Steinhvelvbru på Ulsund.

På Vikna er det svært få steinhvelvbuer. Vi kjenner per dags dato til bare to. En langs den gamle kjerrevengen mellom Ryem og Rørvik over Svahylla/Byåsen, også kalt "Jensen-brua", og en like ved ny bru på Ulsund langs fylkesvei 509. Brua på Ryem var i 2010 i en så dårlig forfatning at den stod i fare for å falle sammen. Brua ble derfor i april 2010 revet og bygd opp igjen.

ANLØPSSTEDER OG POST

102. Anløpssted med butikk og post, Nordøyen.

103. Brygge som har vært anløpssted med butikk og post, Sør-Gjæslingan.

104. Bygning som har fungert som stabbur og post.

TELE

105. Telegraf, Sør-Gjæslingan. Fredet etter kml. §20.

106. Tjenestemannsbolig, Rørvik, Dalseths gate 1, gnr/bnr 10/1473, 186701712 obj.633.

Tidligere tjenestemannsbolig til televerket som nå fungerer som museum. Ser man bort fra senere utskifting av vinduene fremstår bygningen som svært opprinnelig.

107. Mast, Rørvik radiolinjestasjon, gnr/bnr 10/1, obj. 635 www.telenorkulturarv.no

Rørvik radiolinjestasjon ble satt opp i 1967. I 1988 ble en ny og kraftigere mast på 80 meter reist. Denne masten bærer 13 radiolinjer. De minste går til fyrstasjoner på Folda, bystasjoner og fiskevær. De større går til distriktsnett og bredbåndradiolinjer i region- og landsnett. Masten er en selvbærende mast uten stag og er typisk for 80- og 90-årenes utvikling.

2.11

Samiske kulturminner

Vikna kommune er en del av et større samisk område, fra Vefsn til Namsenfjorden, som heter Njaarke. Fastlandsområdet på kysten innafor Vikna kalles Foelte eller Foeltenjaarke, som er navnet på halvøya innover fra Abelvær. Det samiske navnet på Vikna er Vikne, og navneformen daterer seg tilbake til norrøn tid, og dokumenterer kontakt mellom samisk og norrøn befolkning.

I Trøndelags historie påpekes det at det i yngre steinalder og bronsealder må ha vært to kulturer i Trøndelag, der den ene var orientert mer mot jordbruk og den andre mer mot fangst. Arkeologer ser klare linjer fra disse to kulturene og til dagens nordmenn og samer.

Siden det samiske samfunnet i liten eller ingen grad har produsert dokumenter før et godt stykke inn på 1900-tallet, vil man være henvist til andres dokumentproduksjon for å finne kilder til samisk historie. Samtidig har historiefaget og arkeologifaget en lang tradisjon for norsk nasjonsbygging, og arkiver, kulturminneregistreringer og litteratur har vokst fram fra denne

tradisjonen. I denne tradisjonen hadde ikke det samisknoen interesse. Dette forklarer for eksempel mangelen på litteratur, mangelen på kulturminneregistreringer og mangelen på stedsnavn på kart.

I nyere tid har Vikna blitt fast vinterbeiteområde i Åarjel- Njaarke reinebeitedistrikt.

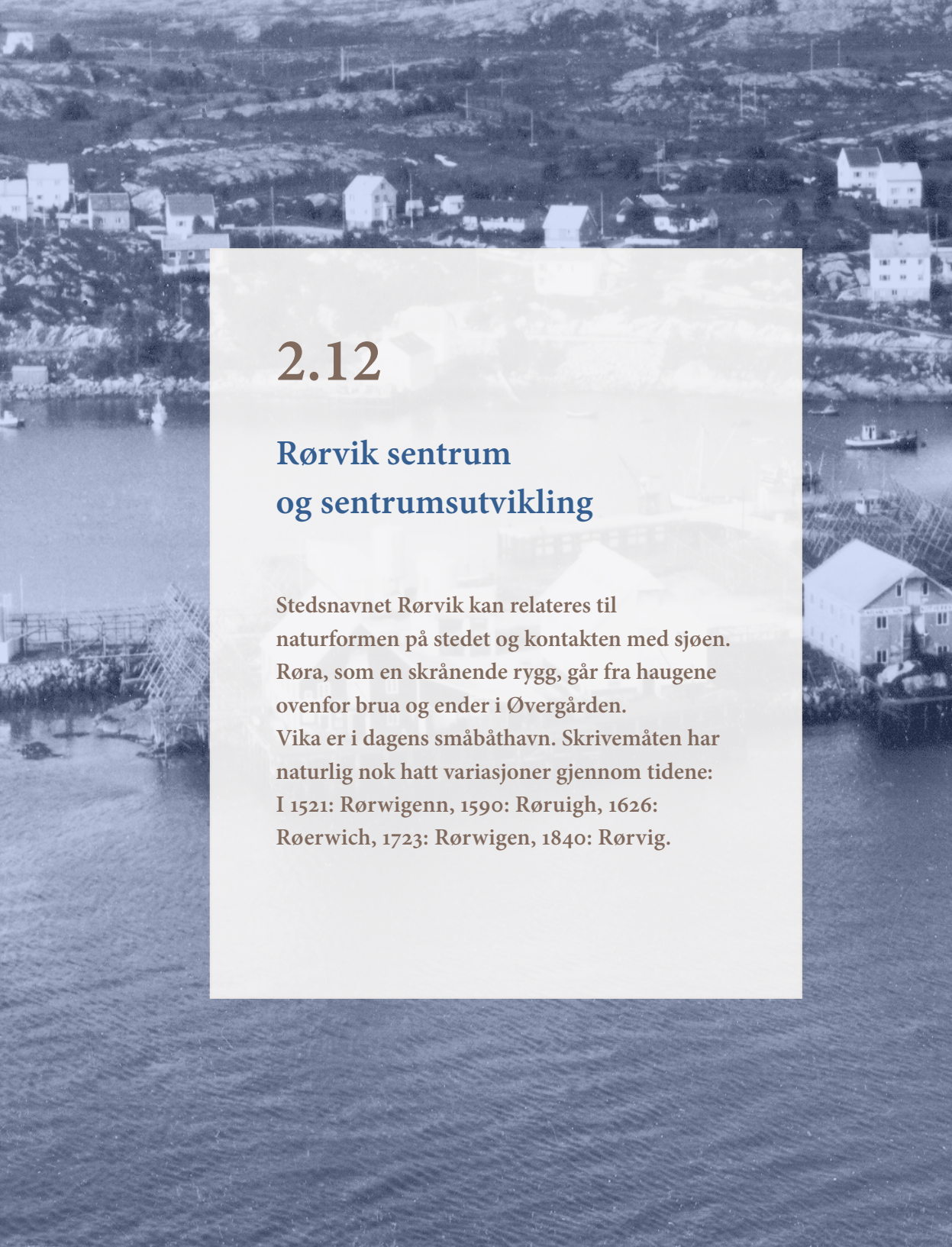
I henhold til kulturminneloven er alle samiske kulturminner som er fra 1917 eller eldre, automatisk freda. Sametinget er forvaltningsmyndighet for disse kulturminnene.

Tekst er utdrag av artikkel skrevet av Håkon Hermanstrand, Nord Universitet.

108. Bildet viser deltakerne på et samepolitisk møte på Rørvik rundt 1910.

Det var praktisk med møte her både pga. at mange var på vinterbeite i området, og fordi det var gode kommunikasjoner. Flere av personene på bildet var med på det første samiske landsmøtet i Trondheim 6. februar 1917.

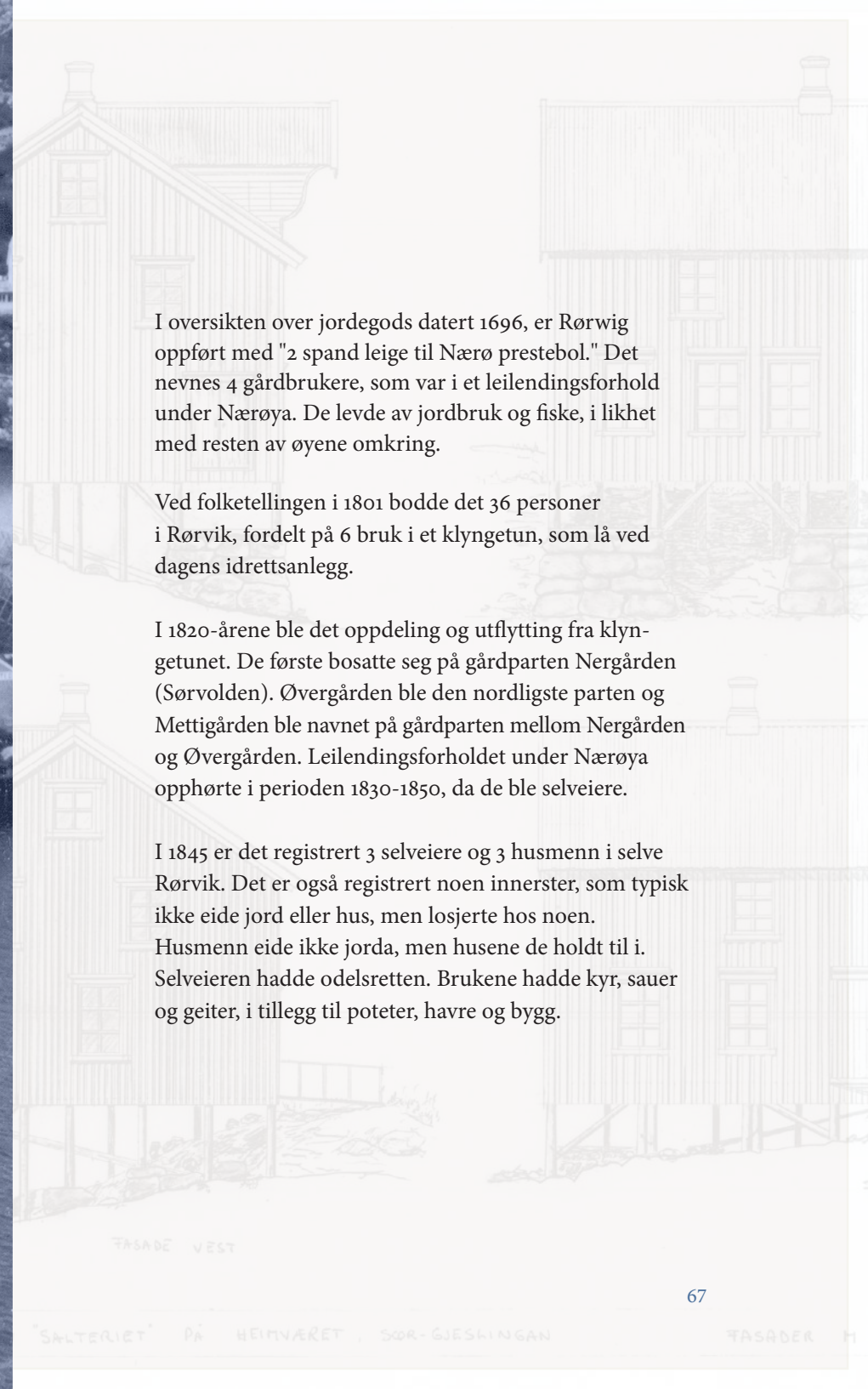
Bilde: Ukjent eier og fotograf.

2.12

Rørvik sentrum og sentrumsutvikling

Stedsnavnet Rørvik kan relateres til naturformen på stedet og kontakten med sjøen. Røra, som en skrånende rygg, går fra haugene ovenfor brua og ender i Øvergården. Vika er i dagens småbåthavn. Skrivemåten har naturlig nok hatt variasjoner gjennom tidene: I 1521: Rørwigen, 1590: Røruigh, 1626: Røerwich, 1723: Rørwigen, 1840: Rørvig.

I oversikten over jordegods datert 1696, er Rørwig oppført med "2 spand leige til Nærø prestebol." Det nevnes 4 gårdbrukere, som var i et leilendingsforhold under Nærøya. De levde av jordbruk og fiske, i likhet med resten av øyene omkring.

Ved folketellingen i 1801 bodde det 36 personer i Rørvik, fordelt på 6 bruk i et klyngetun, som lå ved dagens idrettsanlegg.

I 1820-årene ble det oppdeling og utflytting fra klyngetunet. De første bosatte seg på gårdparten Nergården (Sørvolden). Øvergården ble den nordligste parten og Mettigården ble navnet på gårdparten mellom Nergården og Øvergården. Leilendingsforholdet under Nærøya opphørte i perioden 1830-1850, da de ble selveiere.

I 1845 er det registrert 3 selveiere og 3 husmenn i selve Rørvik. Det er også registrert noen innerster, som typisk ikke eide jord eller hus, men losjerte hos noen. Husmenn eide ikke jorda, men husene de holdt til i. Selveieren hadde odelsretten. Brukene hadde kyr, sauer og geiter, i tillegg til poteter, havre og bygg.

FASADE VEST

"SALTERIET" PÅ HEINVARET, SØR-GJESKINGEN

FASADER H

Bosetninga på Engan startet i 1840-årene, men de fleste bosettinger her var i 1870- og 80-årene, da utengene ble bortfestet til husmenn. Opptegnelser over 14 husmenn i Rørvik og på Engan i 1875, viser at 80% av disse er innflyttere.

Denne beskrivelsen ramser ikke opp alle familier i Rørvik på 1800-tallet, men viser eksempler av eldre stedsnavn i Rørvik. Steffen Eriksen var husmann på Kvernhusstranden, eller Kvernhusvika. Oluf Prestvik nevner at det sto et kvernhus ved den lille fossen rett ovenfor Carl Severeides hus. (Like nord om baptistkirka). I 1793 eide styrmann Ole Johansen kverna, og den var i bruk enda i 1848. Kverna var trolig borte i 1862. Kvernhusstranda kan ha vært bosted før 1840, fordi det snakkes om "den gamle plass ved kvernhuset" i forbindelse med salgskontrakten til Eriksen i 1845.

Ved folketellinga i 1865 er det registrert 71 personer i Rørvik. Nå begynner utviklinga av handelsstedet så smått å skyte fart. Allerede i 1858 ble Svahyllveien åpnet, og bedret forbindelsen utover bygda. Det ble etablert eget skyss-skaffersted i 1859. Bedret veiforbindelse la grunnlag for dampskipsekspedisjon i Rørvik, og ekspederinga ble snart flyttet fra Kråkøya til Rørvik.

I et vedtak i herredsstyret avholdt på Ryem i 1862 heter det at "*Krogøen er mindre hensigtsmessig stoppested for dampskibet ved den vanskelighet og livsfare i storm og den stærke strømning at komme til og fra dampskibet. Rørvigen vil derimod være bekvemt stoppested, for der gives god havn, banet landevei støder til udover Vigtenørne og et forhen opprettet skysskaffersted*". Videre heter det i vedtaket at Rørvik mangler behørig sted for pakkegods, og de mente at dette kunne oppføres for

offentlig regning. Det sies videre at "*fornødent logi for reisende vil gives på Rørvig, hvor der boer fire huseiere, som kan skaffe sådant*".

Kråkøya var anløpssted for de rutegående dampskipene fram til 1866.

"Nordlands postkontor" ble flyttet fra Ottersøy til Namsos, og i denne forbindelse ble det i 1866 åpnet poståpneri i Rørvik. Poståpneriet ble drevet av Konrad Anzjøn (f. i Trondheim 1811), gift med Oline Berg i Vikna. Familien bodde på Rossøya fram til de i 1866 flyttet til Rørvik for å drive det nyåpnede poståpneriet. Han bygde først et lite hus nedenfor Haugland, der hvor Johan Moe-Brygga sto. I 1870 fikk Konrad bygsel hos Ole Hovde på Gluggskjærødden, et jordstykke på 4 mål ovenfor "Jens Pedersenpladsen" hvor han bygde våningshus og et vareskur på Bakeriberget. Knud Ingebrigtsen Dalseth var Dampskipsekspeditor i 1866, og noen år senere, i 1875, var Konrad Ansjøn ekspeditor for de rutegående dampskipene.

Telegraf ble etablert i 1876, og ble viktig for kontakten med skipstrafikken. Vikten Telefonsamlag bygde ut et telefonnett i 1891, og hadde sentraler på Rørvik og Garstad. Telenettet ble koblet til rikstelefonnettet i 1898. Lokalbåtene med dampskipet "Herlaug" anløp fra 1891, og hurtigruta hadde fast anløp i Rørvik fra 1893.

Det kan ha vært Henrik Vilhelm Rath som var den første forretningsdrivende på Rørvik. Han flyttet til Rørvik i 1851 og hadde en del butikkvarer i kårstua si i 1866. Fra 1869 til 1875 er også Kristian Ellingsen handelsmann på Rørvik. Han hadde butikk der hvor Fossaa senere hadde sitt kontor. Los Pedersen drev

forretning i ei brygge på Rørvikholmen, også kalt Metteholmen, fra 1865 til 1874. En storm rev brygga, og det meste av varene gikk tapt. I 1864 fikk dessuten bakeren som holdt til på Rørvik-haugen (Byåsen) tillatelse til øl- og vinsalg.

De siste tiårene av 1800-tallet kom enda flere uten-bygds handelsmenn for å etablere seg her. De så store muligheter i fiskeriene. Rørvik var dessuten et stoppested med behov for kost og losji. Det var også flere damer som flyttet til Rørvik for å drive handel. Blant disse kom Mette Pedersdatter fra Nesna hit for å drive handel i 1872. Hun solgte øl og vin, mat og kaffe. Mette holdt til på Rørvikholmen, senere kalt Metteholmen. Mette solgte til Johan Berg i 1880. Magdalena Hanssen etablerte også forretning Rørvik, og her var det manufaktur, mote, korteverar og forskjellige annet. Forretningen ble senere drevet av Fredrikke og Hans Nilssen og så datteren Ellinor.

Farger Eilert Martin Gade (f. i Trondheim i 1830) kom fra Ørlandet til Vikna på 1860-tallet. Han drev fargeri i Åkvika et års tid, før han flyttet til Rørvik og bygde i 1875 det vi dag kjenner som Nordlihuset på den gamle "Fordelplads", hvor han hadde fargeriet sitt. Senere kjøpte Johan Berg "Gadehuset", til tjenerbolig. Lengst bodde Ewald Nordli her, og han startet som handelsbetjent hos Johan Berg.

Da Johan Berg etablerte forretningen i Rørvik i 1880-årene, bygde han også eget bakeri som forsynt både forretninger og fiskevær i Vikna og Nærøy med brødvare. Oluf Prestvik nevner at Bergs etablering hadde stor betydning for utviklinga av handelen i Rørvik. Han drev i tillegg til landhandleriet, sild- og fiske-forretning,

blant annet hadde han to jekter som oppkjøpsfartøy. Heimbrygga ble brukt i forbindelse med fiskeforretningene. Han eide også en tredjepart i fiskedampskipet "Havellen". Han hadde dampskipsekspedisjon og kullforretning på Holmen. Berg var dessuten medeier i trandamperiet i Sør-Gjæslingan. Han drev stort, men forretningene slo noen ganger feil, og ble årsak til konkurser. Berg hadde også en filial i Rørvik, som ble overtatt av Klette etter Bergs siste konkurs midt på 1920-tallet. Berg gav tomt til Rørvik kapell, og Betzy samlet inn 10 000,- til kirka gjennom foreningsarbeid.

109. Foto fra århundreskiftet som viser havna og vika.

110. Johan Moe-brygga.

111. Telegrafan.

112. Metteskjæret til venstre i bildet.

113. Berggården før kirka ble bygd.

114.

Rørvik ble et handelssentrum i Ytre Namdal. Stedet hadde i 1900 et 30-talls etableringer; landhandlere- og fiskeoppkjøpere, skomakere, malere, snekkere, slakter, bakere, båtbyggere, mekaniske verksteder, skreddere, urmakere, fiskemottak, mange kafèer og hoteller, smeder, telegrafbud, telegrafbestyrer, farver, garver, murer, dampskipsekspeditorer, poståpneri, skippere, loser, lensmann, lege, prest og kapell. Ti år senere, i 1910, hadde antallet forretningsdrivende økt med 50%. Stedet hadde mange etableringer av hvert slag: 3 urmakere, 6 fiskehandlere og 6 landhandlere og 3 bakere og flere hoteller og kafèer.

Lensmann Ingebrigt Østness uttalte seg i avisa i 1901 og mente at Rørviks beliggenhet var gunstig i forhold til trafikken langs leia, og at dette hadde betydning for handelsveksten. Han mente at det kunne ligge opp mot 100 fartøy her i påvente av været, og for å få meldinger

over telegrafen om fiskeriene. Mange ventende skip i havna betydde klingende mynt i kassa for forretningsene. Lensmannen nevner at hele flåten med notlag og sildekjøpere kunne ligge i Rørvik og vente på meldinger om sild.

Fra 1920-tallet og til etterverdenskrig hadde Rørvik hurtigrute- og lokalbåtanløp med egen dampskipskai. Fiskemottak, rutebildrift, riks- og privattelefon, kystradiostasjon, eget lysverk, tannlege, distriktslege, apotek, sykestue og sparebank, trykkeri og flere spesi- alforretninger.

Sigvard Fossaa er en forretningsmann som også har satt tydelige spor etter seg i Rørvik. Han og kona Agnes flyttet til Rørvik i 1915. Her kjøpte de av Jentoft et bolighus som Søren Hovde hadde bygd i 1880-85. Opprinnelig med ei trønderlåns form.

114. Fossaas brygge og saltlager

Fossaa hadde flere oppkjøpsfartøy i sving, og drev stor forretningsvirksomhet. Bildet til venstre viser blant annet brygga hans med saltlageret.

Det ble flere utenbygds handelsmenn som etterhvert etablerte seg i Rørvik, men også Rørvik folk som etablerte virksomhet utover fra 1920-årene;

- Fjærli sild- og fiskeforretning, kull, koks og brenselolje.
- Apotek, Einar Guldal.
- Adolf Hansens bakeri.
- Magdalena Hanssen motebutikk etc. (etabl.1907)
- Adolf Hestviks bakeri.
- Johan Holand sild- og fiskeforretning. Tre familier Holand flyttet hit og var med i forretningsdrifta.
- P. Jacobsen ass. handelsforretning.
- Kahns manufaktur.
- Brdr. Moe snekkerforretning.
- Ewald Nordli, ass. handelsforretning, (overtok i Berggården).
- Øivind Pettersen, sild- og fiskeforretning.
- Hans Klette, overtok Bergs manufakturforretning.
- Gustav Norman Severeide, bygningsartikler og jernvarer.
- Ulrik Ulriksen, skomakerforr.

Vikna har en sentraliseringsperiode som få andre kommuner i etterkrigstid. Folk flyttet til kommunesenteret Rørvik - et sterkt senter med varierte arbeidsplasser. Her fantes stort sett forretninger som dekket de fleste behov. Her var lege, sykestue, tannlege, offentlige kontorer, bank osv. Dette begrenset utflyttinga fra kommunen, og folketallet holdt seg relativt stabilt.

Utviklinga med motorisering av fiskeflåten gjorde det mulig å drive sjøen også fra Rørvik. Her fantes både fryseri og fiskemottak. Fraflyttingstilskuddet bidro til avfolking av øyene og flytting til Rørvik, noe Sør-Gjæslingan er et eksempel på.

115. "Skrovehuset"

gnr/bnr 10/243, 186701275, obj.91

115.

2.13

Spesialområder i Rørvik sentrum

Spesialområde bevaring er et avgrenset område med kulturminner sikret etter gammel Plan og bygningslov §25, pkt 6.15 områder i Rørvik sentrum ble regulert til "*spesialområde bevaring*" i 1994. Områdene er avsatt til bebyggelse som på grunn av kulturhistorisk verdi skal bevares.

I bestemmelsene heter det at:

- Bygningene kan istandsettes, om- og påbygges dersom husenes form, takmateriale, fasadeuttrykk, materialbruk, detaljer og farger beholdes i sin nåværende form eller restaureres tilbake til en relevant tidligere tidsepoke. Innvendig gjelder ingen spesielle krav ut over plan- og bygningslovens normalbestemmelser.
 - Alle ledninger for strøm, telefon TV m.v. i områdene skal føres frem som jordkabler.
 - Alle bygningsarbeider nevnt i plan- og bygningsloven §93 forelegges fylkeskonservator før byggetillatelse blir gitt.
-

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

116. Holandsbrygga. *Strandgata 25B.*

117. Fredly med fjøs/uthus og Pharmacia. *Strandgata 18 og 19.*

118. Kjøpmannsgata 8.

119. Strandgata 15.

120. Havnegata 10 (*Kullbrygga*), 8 og 6.

121. Strandgata 20.

122. Storgata 2.

123. Skippergata 21.

124. Ingebrigt Østnes gate 1.

125. Ingebrigt Østnes gate 3.

126. Kjøpmannsgata 23 med uthus.

127. Dalseths gate 4.

128. Johan Bergs gate 20.

129.

129. Torgveien 12, 14 og 16.

130. Engasveien 4.

131. Johan Bergs gate 22.

132. Kjøpmannsgata 12.

133. Kjøpmannsgata 9.

134. Dalseths gate 2.

134.

Kilder

SIGURD KREKLING (1950). Fiskarsoga frå Nord-Trøndelag. Utgitt av Nord-Trøndelag Fiskarlag, Namsos.

JØRN SANDNES (1965). Namdalens historie til år 1600. Utgitt av Namdal historielag, Namsos.

HARALD NATVIG (1902). "De hygieniske forhold ved Viktens fiskevær og fiskerilovgivningen i Namdalen", I: Tidsskrift for Den norske legeforening; 1902, side 929-937, 985-995; 1903, side 7-20, 60-73, 104-117.

OLAV FJÆR (1989). Eierforhold på Sør-Gjæslingan. Arbeider fra Geografisk institutt. 64.

Særtrykk fra Årbok for Vikna 1987 (Vikna historielag og Woxengs samlinger). Universitetet i Trondheim, Sørholt 1984.

ODD VICTOR ELVELAND (2000). Krigsminner fra Rørvik.

Nettleksikonartikkel, <https://no.wikipedia.org/wiki/Nordøyan> Wikipedia, bidragsytere. "Nordøyan".

Nettleksikonartikkel, <https://no.wikipedia.org/wiki/Fiskerbonden> Wikipedia, bidragsytere. "Fiskerbonden".

Norges fiskeri- og kysthistorie (2014), bind 1 til 4.

ROGER WALAUNET, skriftlig notat.

NIBIO (2017). Kartlegging av kystlynghei og sitkagran i Vikna kommune, Nord-Trøndelag.

Oppfølging av trua naturtyper og fremmede arter i Vikna kommune – NIBIO-rapport nr 3-82-2017.

ODD KVALØ (2019), skriftlig notat.
SIGMUND ALSAKER (2019), skriftlig notat.

Store norske leksikon, Aschehoug og Gyldendals.

Den Norske Kirke – Vikna kirkelig fellesråd
<http://www.vikna.kirken.no/Artikler/Nyheter/ArticleId/10536/Garstad-Kirke>

Panteregeter for Rørvik Strandsted og Det norske næringsliv – Nord-Trøndelag Fylkesleksikon.

Norges Bebyggelse.

OLUF PRESTVIK, Rørvik i 100 år.

BJARNE BORGAN (1969), Viknaboka bind. 1 (gards og ættehistorie). Vikna historielag.

ODD KVALØ, pers. med. (*personlig meddelelse*)

KNUT GRINDVIK, pers. med.

SIGMUND ALSAKER, pers. med.

ROGER WALAUNET, pers. med.

LILLIAN ULSUND, pers. med.

PAUL WOSENG SOLLID, pers. med.

Del 3. Handlingsplan for kulturminner og kulturmiljøer 2019 -2023

	TILTAK	ÅR	KOSTNAD/ FINANSIERING	ANSVAR	SAMARBEIDS-PARTNERE
1.	Ny reguleringsplan som er i tråd med fredningsforskrift, Sør-Gjæslingan kulturmiljø.	2021	Søke midler RA/ Fylkeskommune	Teknisk	Fylkeskommunen, Riksantikvaren
2.	Berggården, Kvalfjord og Kvaløya: Definere hensynssone kulturmiljø.	2021		Teknisk/kultur/ landbruk	Fylkeskommunen
3.	Opprydding i SEFRAK-register.	2021		Teknisk	
4.	Registrering og evaluering av bygg fra 1900 – 1950.	2022	Søke midler RA	Teknisk/kultur	Fylkeskommunen/ Riksantikvaren
5.	Formidling og aktiviteter med fokus på kulturminnevern.	2019 – 2023		Oppvekst/ kultur	Fylkeskommune/ Museet Midt
6.	Lage kart over kulturminner som er med i planen.	2021		Teknisk	Museet Midt
7.	Etablere 2 stk KULMIN-produksjoner per år.	2020 – 2024	Søke midler fylkeskommune	Kultur	Fylkeskommune/ spillemidler/Museet Midt
8.	Ha årlig "rydd et kulturminne"-aksjon i samarbeid med skolene.	2019 – 2023	Søke midler Norsk Kulturarv	Kultur	Norsk kulturarv Museet Midt
9.	Utarbeide tilskuddsordning / pris til restaureringsprosjekter.	2021	Innarbeides i budsjett	Kultur /teknisk	
10.	Bidra til skjøtsel av krigsminnene ved Batteriet.	2019 – 2023	Søke midler Norsk Kulturarv	Kultur/teknisk	Ytre Namdal krigshistoriske, Fortidsminneforeningen, Norsk kulturarv, Museet Midt
11.	Sikring av krigsminner inntil bebyggelse.	2020 – 2021		Kultur/teknisk	Ytre Namdal krigshistoriske, Museet Midt
12.	Gi råd og veiledning til eiere av verneverdige bygg og informere om mulighetene for tilskudd til istandsetting.	2019 – 2023		Kultur/teknisk	Fylkeskommunen
13.	Legge inn utvalgte kulturminner i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden.	2019 – 2023	1	Kultur/teknisk	Riksantikvaren
14.	Registrere samiske kulturminner.	2019 – 2023		Kultur/teknisk	Sametinget

Liste over A- og B bygg som foreslås regulert til bevaring i arealplan. **Hensynsone bevaring, reguleringsplan Rørvik sentrum 1995*

OBJ.	GÅRDSNR	BRUKSNR	BYGNINGSNR.	BYGG	VERDI
19	2	44	186712439	Brygge Lauvøya	a
65	10	653	186702387	Strandgata 20*	a
72	10	44	186704045	Strandgata 18, Fossaagården/Fredly*	a
73	10	17	186702344	Strandgata 15*	b
77	10	1500	186701933	Berggården	a
78	10	1500	186701976	Uthus, Johan Bergs gate 5	b
80	10	1701	186703855	Torgveien 10, uthus*	b
81	10	1701	186703847	Torgveien 10*	b
82	10	1702	186703820	Torgveien 12*	b
83	10	1703	186703812	Torgveien 14*	b
84	10	1700	186703774	Kjøpmannsgata 12*	b
85	10	7	186702441	Kjøpmannsgata 8*	b
86	10	13	186703537	Kjøpmannsgata 9*	b
88	10	894	186703693	Kjøpmannsgata 23*	a
91	10	243	186701275	Større tilbygg mot vest siden forrig reg.	b
92	10	29	186703332	Engasveien 4*	b
95	10	134	186705165	Havnegata 10, Kullbrygga*	a
171	31	6	186717155	Jordkjeller Lysøya (feilplassert på gis)	b
205	14	1	186688120	Naust Langholmen	a
275	47	1	186715829	Våningshus Sørøya	a
295	76	3	186682769	Våningshus Hellesøya	a
296	78	3	186680189	Våningshus Binnerøya	a
314	69	3	186686861	Brygge Borgan	a
322	70	1	18830671	Brygge Måsøya	b
331	61	2	186715888	Masstu /jordkjeller Kvaløya	b
332	61	2	186715845	Våningshus Kvaløya	b
333	61	2	186715861	Stabbur Kvaløya	b

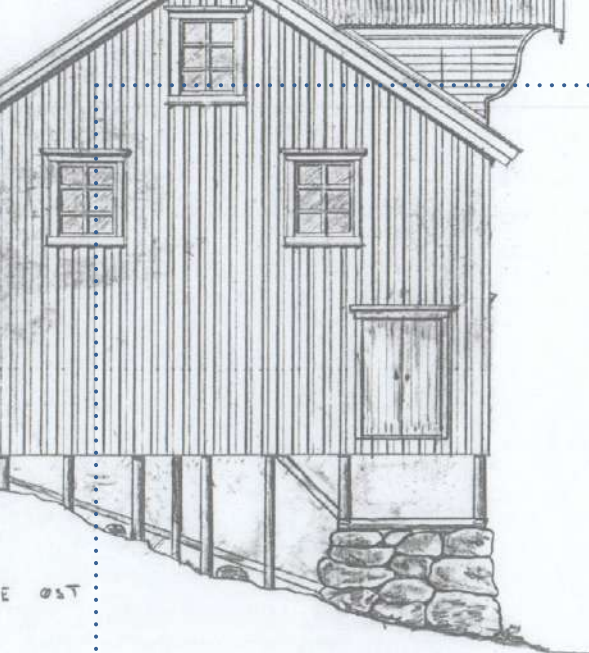
OBJ.	GÅRDSNR	BRUKSNR	BYGNINGSNR	BYGG	VERDI
334	61	2	186715896	Brygge Kvaløya	a
335	61	2	18829924	Naust Kvaløya	a
360	42	3	186681835	Stabbur Vågsenget	b
361	42	3	186715497	Våningshus Vågsenget	b
362	42	3	186681819	Masstu Vågsenget	b
365	43	1	186683560	Masstu Bergsnov	b
367	43	1	186683579	Vognbu Bergsnov	b
368	43	1	186683587	Stabbur/posthus Bergsnov	a
369	43	1	186683609	Våningshus Bergsnov	a
370	43	1	186683595	Jordkjeller/skjå Bergsnov	a
386	53	1	186682238	Stabbur Hunnestad	b
387	53	1	186682246	Fjøs/låve Hunnestad	b
388	53	1	186682211	Uthus Hunnestad	b
389	53	1	186682203	Våningshus Hunnestad	b
390	53	1	186682181	Stabbur Hunnestad	b
400	55	63	186685997	Austafjord mølle	b
423	68	2	186687868	Naust Nedre Sylten	a
490	75	4	186682440	Fjøs/låve Valøya	b
505	18	9	186688880	Naust Ofstad	a
510	18	3	186689070	Skole, Ofstad	b
592	11	4	186694155	Nærøysund fyr	a
595	33	1	186714962	Våningshus Kvalfjord gård	a
596	33	1	186691288	Låve /fjøs Kvalfjord	a
597	33	1	186691318	Stabbur Kvalfjord	a
598	33	1	186691296	Skjå Kvalfjord	b
599	33	1	186691326	Naust Kvalfjord	a
600	33	1	186691385	Potetkjeller Kvalfjord	b
601	33	1	186691245	Sommerfjøs Kvalfjord	b
608	55	2	186716140	Nordøyan fyr	a

OBJ.	GÅRDSNR	BRUKSNR	BYGNINGSNR	BYGG	VERDI
609	55	2	18827727	Nordøyan fyr	a
610	55	2	186715802	Nordøyan fyr	a
612	11	4	186694163	Sjøhus/naust Nærøysund fyr	a
614	10	351	186696212	Offiserbolig fra 2. verdenskrig	b
615	10	821	300281591	Holandsbrygga*	b
616	12	4	186693795	Bedehus Ryum	a
617	10	31		Torvskjå, Gluggen	b
618	10	80	186702328	Strandgata 19*	a
619	10	44	186702395	Strandgata 18, Fjøs/uthus*	a
620	10	60	186704177	Skippergata 21*	a
621	10	841	186703235	Johan Bergs gate 21*	a
622	10	960	186703243	Johan Bergs gate 20*	a
623	10	894	186704029	Kjøpmannsgata 23, uthus*	a
624	10	107	186701372	Dalseths gate 4*	a
625	10	78	186701364	Dalseths gate 2*	a
626	10	1504	186701356	Ingebrigt Østnes gate 1*	a
627	10	124	186701348	Ingebrigt Østnes gate 3*	a
628	10	821	300281591	Strandgata 25*	a
629	10	1623	10977290	Havnegata 8*	b
630	10	258	10980720	Havnegata 6*	b
631	10	1365	186703790	Torgveien 16*	b
632	10	1500		Uthus, Johan Bergs gate 5	b
633	10	1473	186701712	Telemuseet	a
634	10	1	186698118	Gravkapellet Rørvik	b
635	10	1		Mast, Rørvik radiolinjestasjon	a
636	61	2		Uthus , Kvaløya	b
363	42	3		Dukkestue Vågsenget	b
637	52	12		Grendehus Tjønnsøy	b

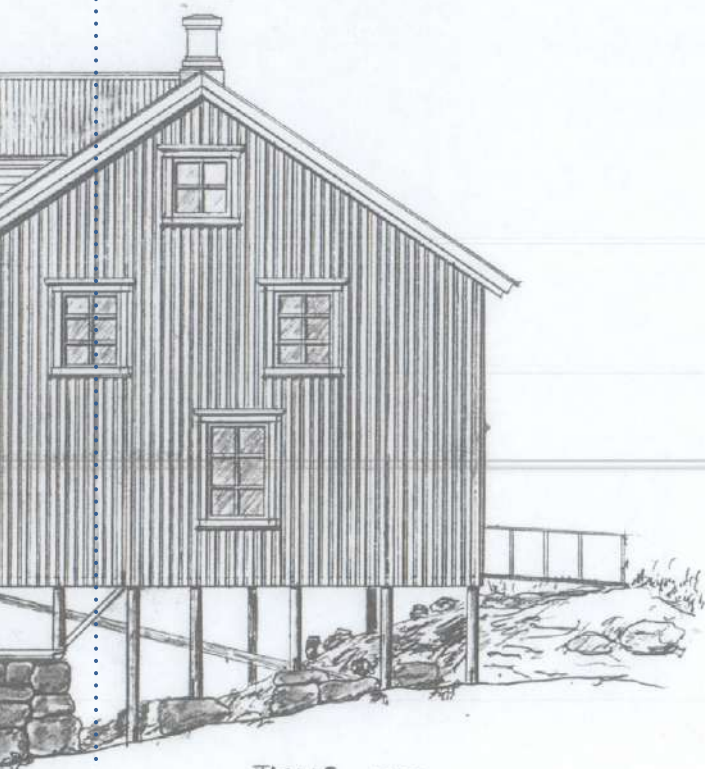
Øvrige bygninger med verneverdi B

OBJ.	GÅRDSNR	BRUKSNR	BYGNINGSNR	VERDI
31	5	1	186707966	b
54	10	24	186709780	b
55	10	24	186709802	b
56	10	24	186709713	b
57	10	133	186710126	b
91	10	243	186701275	b
94	10	78	186701364	b
100	3	21	186708407	b
101	3	21	186708385	b
115	24	2	186707397	b
122	22	12	186692020	b
127	23	1	186692233	b
142	21	3	186691865	b
148	20	4	186691571	b
176	31	3	186708946	b
179	34	3	186717236	b
188	35	1	186686411	b
190	35	1	186686489	b
206	17	9	186688090	b
207	17	9	186688104	b
223	19	5	186688295	b
225	19	3	186689747	b
227	19	1	186689658	b
228	19	1	186689631	b
233	39	1	186717139	b
243	52	4	186681711	b
255	50	5	186680960	b
256	50	5	186680952	b

OBJ.	GÅRDSNR	BRUKSNR	BYGNINGSNR	VERDI
267	49	2	186680111	b
276	47	2	186715837	b
279	55	6	186715799	b
286	55	12	186715721	b
292	55	7	186715810	b
297	78	3	186680170	b
301	69	4	186687388	b
306	69	3	186687280	b
308	69	7	186687000	b
309	69	7	186686993	b
310	69	7	186686977	b
313	69	8	186687094	b
326	55	4	186715926	b
351	41	19	186684648	b
359	42	3	186681827	b
375	54	1	186686101	b
396	53	2	186682106	b
399	55	1	186685822	b
401	55	1	186685962	b
445	62	29	186692543	b
477	74	4	186682947	b
486	75	10	186682408	b
496	75	34	186682912	b
496	75	34	186682912	b
510	18	3	186689070	b
560	13	3	186693736	b
607	50	7	186680936	b

E ØST

FASADE VEST

FASADE NORD

FASADE SØR